Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PEDRO CRUZ VILLALÓN
esitatud 11. juunil 2015[1]

Kohtuasi C-572/13

Hewlett-Packard Belgium SPRL
ja
Epson Europe BV
versus
Reprobel SCRL

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Cour d'appel de Bruxelles (Belgia))

Õigusaktide ühtlustamine — Intellektuaalomand — Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused — Direktiiv 2001/29/EÜ — Reprodutseerimise ainuõigus — Erandid ja piirangud — Artikli 5 lõike 2 punktid a ja b — Reprograafia erand — Isiklikuks tarbeks kopeerimise erand — Mõiste „õiglane hüvitis" — Mitmeotstarbelistelt printeritelt õiglase hüvitise rahastamiseks mõeldud tasu sissenõudmine — Kindlasummalise ja proportsionaalse tasu kumuleerumine — Arvutusmeetod — Õiglase hüvitise saajad — Autorid ja kirjastajad

1. Käesolevas kohtuasjas on Euroopa Kohtule esitatud taas kord eelotsusetaotlus, mis puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas[2], konkreetsemalt selle artikli 5 lõike 2 punkte a ja b, milles on liikmesriikidele ette nähtud võimalus kehtestada siseriiklikus õiguses autorite reprodutseerimise ainuõiguse suhtes kehtivad erandid, see tähendab vastavalt reprograafia erand ja isiklikuks tarbeks kopeerimise erand.

2. Põhikohtuasjas kaebajateks olevad ettevõtjad – mitmeotstarbeliste printerite importija ja/või tootjana – vaidlustavad sisuliselt neilt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud reprograafia erandi raames ette nähtud õiglase hüvitisena nõutava summa, andes sellega Euroopa Kohtule võimaluse võtta vaatluse alla sätted, mida viimati nimetatu on kõnesoleva direktiivi artikli 5 lõike 2 punktiga b võrreldes tunduvalt vähem analüüsinud.

1 — Algkeel: prantsuse.
2 — EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230.

I. **Õiguslik raamistik**

A. *Liidu õigus*

3. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktid a ja b sätestavad:

„2. Liikmesriigid võivad artiklis 2 sätestatud reprodutseerimisõiguse puhul näha ette erandeid ja piiranguid järgmistel juhtudel, kui kõne all on:

a) paber- ja muul samalaadsel kandjal reproduktsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi abil, v.a noodid, tingimusel, et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise;

b) mis tahes kandjal reproduktsioonid, mille füüsiline isik on teinud isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik, tingimusel, et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise, mille puhul võetakse arvesse, kas asjaomase teose või objekti puhul on või ei ole kasutatud artiklis 6 osutatud tehnilisi meetmeid”.

4. Direktiivi 2001/29 peamistele põhjendustele ja muudele sätetele, mis võivad põhikohtuasja vaidluse lahendamise jaoks olulised olla, on vajaduse korral viidatud ettepanekus allpool. Siiski on vajalik viidata kõnesoleva direktiivi põhjendusele 37, mis on sõnastatud järgmiselt:

„Olemasolevad siseriiklikud reprograafiat reguleerivad korraldused, kui need eksisteerivad, ei tõkesta oluliselt siseturu toimimist. Liikmesriikidel tuleks lubada ette näha reprograafiat reguleeriv erand või piirang”.

B. *Belgia õigus*

5. 30. juuni 1994. aasta autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse (loi du 30 juin 1994 relative au droit d’auteur et aux droits voisins) [3] artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Kirjandus- või kunstiteose autorile kuulub ainuõigus teost mis tahes viisil ja vormis reprodutseerida (otseselt või kaudselt, ajutiselt või alaliselt, tervikuna või osaliselt) või seda lubada.

[...]”.

6. LDA artikli 22 lõige 1 eelotsusetaotluse esitamise kuupäeval kehtinud redaktsioonis [4] nägi ette:

„Kui teos on õiguspäraselt avaldatud, siis ei saa autor keelata:

[...]

4. artiklite või kujutava kunsti teoste osalist või täielikku reprodutseerimist või muude graafilisel või analoogsel andmekandjal esitatud teoste lühikeste katkendite reprodutseerimist, kui see reprodutseerimine toimub rangelt isiklikuks tarbeks ja ei kahjusta teose tavapärast kasutamist;

3 — *Moniteur belge*, 27.7.1994, lk 19297; edaspidi „LDA”.

4 — Tuleb märkida, et neid sätteid muudeti 31. detsembri 2012. aasta seadusega erinevate, eelkõige õigusemõistmist käsitlevate õigusnormide kohta, mis on avaldatud väljaandes *Moniteur belge*, 31.12.2012, lk 88936, ning jõustus 1. detsembril 2013, pärast Euroopa Kohtusse pöördumise aega.

4*bis* artiklite või kujutava kunsti teoste osalist või täielikku reprodutseerimist või muude graafilisel või analoogsel andmekandjal esitatud teoste lühikeste katkendite reprodutseerimist, kui seda tehakse illustreeriva materjalina õppe- või teadusliku uurimistöö eesmärkidel ning kui selline reprodutseerimine ei taotle ärilisi eesmärke ja ei kahjusta teose tavapärast kasutamist […]

[...]

5. heli- ja audiovisuaalsete teoste reprodutseerimist perekonna vajadustega piiratud ulatuses".

7. LDA artiklid 5961 sätestavad:

„Artikkel 59

Graafilisel andmekandjal või analoogsel andmekandjal esitatud teoste autoritel ja kirjastajatel on õigus saada tasu nende teoste reprodutseerimise eest, sealhulgas artikli 22 lõike 1 punktides 4 ja 4 *bis* ning artikli 22 *bis* lõike 1 punktides 1 ja 2 kehtestatud tingimustel.

Tasu maksab kaitstud teoste kopeerimist võimaldavate seadmete tootja, importija või ühendusesisene omandaja nende seadmete turule viimisel riigi territooriumil.

Artikkel 60

Lisaks peavad tehtud koopiate arvu põhjal kindlaks määratavat proportsionaalset tasu maksma füüsilised või juriidilised isikud, kes kopeerivad teoseid või, olukorrast olenevalt, isikud, kes annavad reprodutseerimisseadme tasu eest või tasuta teiste isikute kasutusse, vabastades esimesena nimetatud isikud kõnealusest kohustusest".

Artikkel 61

Kuningas kehtestab artiklites 59 ja 60 käsitletud tasude summa ministrite nõukogus arutatud dekreediga. Artiklis 60 nimetatud tasu võib olla asjassepuutuvate sektorite kaupa erinev.

Ta kehtestab nimetatud tasude sissenõudmise, jagunemise ja nende üle kontrolli teostamise korra ning nende maksmise aja.

Ilma et see piiraks rahvusvaheliste konventsioonide kohaldamist, makstakse artiklites 59 ja 60 ette nähtud tasud välja võrdses osas autoritele ja kirjastajatele.

Vastavalt kehtestatud tingimustele ja korrale määrab kuningas kõikide kollektiivsete esindamise organisatsioonide hulgast esindusorganisatsiooni, kelle ülesanne on tagada kõnesoleva tasu sissenõudmine ja jaotamine."

8. Kindlasummalise tasu ja proportsionaalse tasu suurus on kindlaks määratud kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi autoritele ja kirjastajatele tasu maksmise kohta graafilisel andmekandjal või analoogsel andmekandjal esitatud teoste isiklikuks tarbeks või õppe eesmärgil kopeerimise eest (arrêté royal du 30 octobre 1997 relatif à la rémunération des auteurs et des éditeurs pour la copie dans un

but privé ou didactique des œuvres fixées sur un support graphique ou analogue)[5] artiklites 2, 4, 8 ja 9. Nendes artiklites on ette nähtud[6]:

„Artikkel 2

1. Koopiamasinate suhtes kohaldatavad kindlasummalised tasud on:

1) [5,01] eurot vähem kui 6 koopiat minutis tegeva koopiamasina kohta;

2) [18,39] eurot 6–9 koopiat minutis tegeva koopiamasina kohta;

3) [60,19] eurot 10–19 koopiat minutis tegeva koopiamasina kohta;

4) [195,60] eurot 20–39 koopiat minutis tegeva koopiamasina kohta;

5) [324,33] eurot 40–59 koopiat minutis tegeva koopiamasina kohta;

6) [810,33] eurot 60–89 koopiat minutis tegeva koopiamasina kohta;

7) [1 838,98] eurot üle 89 koopia minutis tegeva koopiamasina kohta.

Kindlasummaline tasu suurus määratakse mustvalgete koopiate tegemise kiiruse alusel, sealhulgas ka nende koopiamasinate puhul, millega saab teha värvilisi koopiaid.

2. Paljundusmasinatele ja kontoris kasutatavatele *offset*-trükimasinatele kohaldatava kindlasummalise tasu suurus on:

1) [324,33] eurot paljundusmasina kohta;

2) [810,33] eurot kontoris kasutatava *offset*-trükimasina kohta.

[...]

Artikkel 4

Mitmeotstarbeliste seadmete puhul, mis vastavad artiklites 2 ja 3 osutatud seadmete otstarbele, on kindlasummalise tasu summaks kõige suurem summa nendest artiklites 2 ja 3 ette nähtud summadest, mis võivad olla kohaldatavad integreeritud seadmele.

[…]

Artikkel 8

Juhul kui isik, kes on kohustatud tasu maksma, ei tee proportsionaalse tasu sissenõudmisel koostööd artiklites 10–12 ette nähtud viisil, määratakse proportsionaalse tasu summaks:

1) [0,0334] eurot kaitstud teose koopia kohta;

5 — *Moniteur belge*, 7.11.1997, lk 29874; edaspidi „kuninga 30. oktroobri 1997. aasta dekreet”.

6 — Tegu on andmetega, mis on ära toodud Direction générale de la Régulation et de l'Organisation du marché (tururegulatsiooni ja -korralduse peadirektoraat) 4. novembri 2012. aasta arvamuses, mis käsitleb kuninga 30. oktroobri 1997. aasta dekreedis nimetatud summade automaatset indekseerimist, *Moniteur belge*, 4.11.2013, lk 83560.

2) [0,0251] eurot kaitstud teose koopia kohta, mida tehakse seadmete abil, mida kasutab õppeasutus või üldsusele laenutamise asutus

Kaitstud värviliste teoste värviliste koopiate puhul korrutatakse esimeses lõigus osutatud summad kahega.

Artikkel 9

Kui isik, kes on kohustatud tasu maksma, tegi proportsionaalse tasu sissenõudmisel kollektiivse esindamise organisatsiooniga koostööd, määratakse selle tasu summaks:

1) [0,0201] eurot kaitstud teose koopia kohta;

2) [0,0151] eurot kaitstud teose koopia kohta, mida tehakse seadmete abil, mida kasutab õppeasutus või üldsusele laenutamise asutus.

Kaitstud värviliste teoste värviliste koopiate puhul korrutatakse esimeses lõigus osutatud summad kahega.”

9. Artiklites 8 ja 9 nimetatud koostööd reguleerivad kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artiklid 10–12. Artikkel 10 sätestab:

„Tasu maksma kohustatud isik on teinud proportsionaalse tasu sissenõudmisel koostööd, kui ta:

1) on esitanud kollektiivse esindamise organisatsioonile asjassepuutuva perioodi kohta deklaratsiooni vastavalt 3. jaotises ettenähtule;

2) on maksnud kollektiivse esindamise organisatsioonile deklaratsiooni esitamisel proportsionaalse tasu ettemaksu summas, mis vastab deklaratsioonis nimetatud kaitstud teostest tehtud koopiate arvule, mis on korrutatud artiklis 9 toodud kohaldatava tariifiga, ja;

3)

a) on kas kokkuleppel kollektiivse esindamise organisatsiooniga enne 200 tööpäeva pikkuse tähtaja möödumist päevast, mil nimetatud esindusorganisatsioon tema deklaratsiooni kätte sai, määratlenud koopiate arvu, mis asjassepuutuval perioodil on kaitstud teostest tehtud;

b) või on esitanud artiklis 14 nimetatud arvamuse jaoks vajaliku teabe, kui kollektiivse esindamise organisatsioon on selle artikli alusel nõudnud arvamuse esitamist.”

10. Kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artikkel 14 näeb ette:

„1. Kui tasu maksma kohustatud isik ja kollektiivse esindamise organisatsioon ei ole kaitstud teostest asjassepuutuval perioodil tehtud koopiate arvu ühisel kokkuleppel määratlenud, võib kõnesolev esindusorganisatsioon nõuda arvamuse esitamist kaitstud teostest asjassepuutuval perioodil tehtud koopiate hinnangulise arvu kohta.

Kollektiivse esindamise organisatsioon esitab nõude arvamuse saamiseks tasu maksma kohustatud isikule 220 tööpäeva jooksul alates päevast, mil kõnesolev esindusorganisatsioon sai kätte isiku deklaratsiooni.Arvamuse esitavad üks või mitu eksperti, kes on nimetatud:

1) kas tasu maksma kohustatud isiku ja kollektiivse esindamise organisatsiooni kokkuleppel;

2) või kollektiivse esindamise organisatsiooni poolt.

Kui kohaldatakse kolmanda lõigu punkti 2, võib kollektiivse esindamise organisatsioon nimetada vaid sellise eksperdi või mitu sellist eksperti, kes on saanud ministri heakskiidu.

Arvamus tuleb esitada tähtajaks, mis ei või olla pikem kui kolm kuud alates päevast, mil määratud ekspert või eksperdid said kätte nõude arvamuse esitamiseks.

2. Juhul kui ekspert või eksperdid nimetatakse tasu maksma kohustatud isiku ja kollektiivse esindamise organisatsiooni ühisel kokkuleppel, lepivad pooled kokku ka ekspertiisitasu jaotuses.Kui ekspert või eksperdid on nimetatud ainult kollektiivse esindamise organisatsiooni poolt vastavalt lõike 1 kolmanda lõigu punktile 2, võib kollektiivse esindamise organisatsioon nõuda ekspertiisitasu maksmist tasu maksma kohustatud isikult, kui on täidetud kõik allpool nimetatud tingimused:

1) – tasu maksma kohustatud isik ei ole kollektiivse esindamise organisatsioonile eelnevalt edastanud teavet, mida viimati nimetatu taotles vastavalt artiklile 22, või;

— tasu maksma kohustatud isik edastas kollektiivse esindamise organisatsioonilt artikli 22 kohase teabetaotluse saamisel ilmselgelt ebatäpset või puudulikku teavet;

2) kollektiivse esindamise organisatsioon on artiklis 22 nimetatud teabetaotluses tasu maksma kohustatud isikut selgelt teavitanud, et punktis 1 nimetatud juhtudel võib ta nõuda temalt kõnesoleva esindusorganisatsiooni poolt tellitud sõltumatu ekspertiisi eest makstava tasu tasumist;

3) ekspertiisitasu on objektiivselt põhjendatud;

4) ekspertiisitasu on mõistlik, arvestades kaitstud teostest tehtud koopiate arvu, mida esindusorganisatsioon võis mõistlikult eeldada.

[...]”.

II. **Põhikohtuasja vaidluse aluseks olevad asjaolud**

11. Äriühing Hewlett-Packard Belgium[7] impordib Belgiasse nii koduseks kasutuseks kui ettevõtjatele tööalaseks kasutamiseks mõeldud reprodutseerimisseadmeid, eeskätt „mitmeotstarbelisi” seadmeid, mille peamine funktsioon on dokumentide printimine erinevatel kiirustel ja sellest sõltuvalt erinevatel trükikvaliteedi tasemetel ning millega on võimalik ka dokumente skaneerida ja kopeerida ning fakse vastu võtta ja saata. Selliste põhikohtuasjas käsitletavate mitmeotstarbeliste printerite müügihind ei ole tavaliselt kõrgem kui 100 eurot.

12. Reprobel SCRL[8] on esindusorganisatsioon, kes täidab Belgias reprograafia erandiga seoses ette nähtud õiglase hüvitise summade sissenõudmise ja jaotamise ülesandeid.

13. Reprobel saatis 16. augustil 2004 HPB-le faksi, teatades talle, et mitmeotstarbeliste printerite müümisel tuleb põhimõtteliselt maksta tasu 49,20 eurot seadme kohta.

14. Kuna HPB ja Reprobeli kohtumiste ja kirjavahetuse tulemusena ei suudetud jõuda mitmeotstarbelistele printeritele kohaldatavas tariifis kokkuleppele, esitas HPB 8. märtsil 2010 Reprobeli vastu hagi Tribunal de première instance de Bruxelles’i (Brüsseli esimese astme kohus). Ta palus esiteks kohtul tuvastada, et tema poolt müüdavate seadmete pealt ei tule maksta mitte mingisugust tasu, ning teise võimalusena palus tuvastada, et tema poolt senini makstud tasud on

7 — Edaspidi „HPB”.

8 — Edaspidi „Reprobel”.

käsitatavad õiglase hüvitisena, mida ta on maksnud vastavalt Belgia õiguses ettenähtule, mille tõlgendamisel on peetud silmas direktiivi 2001/29. Teise võimalusena palus ta kohustada Reprobeli viima ühe aasta jooksul läbi kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artiklis 26 nimetatud uuringu, mis puudutaks muu hulgas vaidlusaluste seadmete arvu ja nende tegelikku kasutamist kaitstud teostest koopiate tegemiseks, ning milles võrreldaks niisugust tegelikku kasutust kõigi teiste kaitstud teoste reprodutseerimisel kasutatavate seadmete tegeliku kasutamisega, ning näha uuringu läbi viimata jätmise puhuks ette kohustuse tasuda 10 miljoni euro suurune karistusmakse.

III. **Eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus**

15. Neil asjaoludel tegi Cour d'appel de Bruxelles 23. oktoobril 2013 otsuse, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 8. novembril 2013, otsustades menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ja artikli 5 lõike 2 punktis b sisalduvat mõistet „õiglane hüvitis" tuleb tõlgendada erinevalt olenevalt sellest, kas paber- või muul samalaadsel kandjal reproduktsiooni, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi abil, teeb mis tahes kasutaja või siis füüsiline isik isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik? Kui vastus on jaatav, siis millistel kriteeriumidel peab see erinev tõlgendamine rajanema?

2. Kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a ja artikli 5 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et need lubavad liikmesriikidel kehtestada õiguste omajatele välja makstava õiglase hüvitise järgmisel kujul:

— kindlasummaline tasu, mida maksab kaitstud teoseid kopeerida võimaldavate seadmete tootja, importija või ühendusesisene omandaja nende seadmete liikmesriigis turule viimisel, ning mille summa arvutatakse ainuüksi kiiruse alusel, millega koopiamasin võib teha teatava arvu koopiaid minutis, ning sellel ei ole muud seost kahjuga, mis õiguste omajatele võib tekkida, ja

— proportsionaalne tasu, mis määratakse kindlaks ainuüksi tehtud koopiate arvuga korrutatud ühikuhinna põhjal, mis on erinev olenevalt sellest, kas maksma kohustatud isik tegi selle tasu sissenõudmisel koostööd või mitte, kusjuures seda tasu on kohustatud maksma füüsilised või juriidilised isikud, kes kopeerivad teoseid, või olenevalt olukorrast need isikud, kes annavad reprodutseerimisseadme tasu eest või tasuta teiste isikute kasutusse, vabastades esimesena nimetatud isikud sellest kohustusest.

Kui sellele küsimusele vastatakse eitavalt, siis millised on sobivad ja ühtsed kriteeriumid, mida liikmesriigid peavad järgima selleks, et hüvitist saaks vastavalt liidu õigusele pidada õiglaseks ning et asjaomaste isikute vahel valitseks õiglane tasakaal?

3. Kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a ja artikli 5 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et need lubavad liikmesriikidel anda õiguste omajatele ette nähtud õiglasest hüvitisest pool autorite loodud teoste kirjastajatele, seadmata kirjastajatele mitte mingisugust kohustust tagada seda, et autorid saaksid kas või kaudselt osa sellest hüvitisest, millest nad on ilma jäetud?

4. Kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a ja artikli 5 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et need lubavad liikmesriikidel kehtestada õiguste omajatele välja makstava õiglase hüvitise sissenõudmiseks diferentseerimata süsteemi kindlaksmääratud summa ja tehtud koopia pealt arvestatava summa kujul, mis katab kaudselt, kuid kindlalt ja osaliselt nootide kopeerimise ja õigusi rikkuvad reproduktsioonid?".

16. Cour d'appel de Bruxelles teatas 7. veebruari 2014. aasta vaheotsusega Euroopa Kohtule, et ta andis äriühingule Epson Europe BV [9] loa astuda põhikohtuasjas menetlusse. Vastavalt kodukorra artikli 97 lõikele 2 edastas Euroopa Kohus seejärel Epsonile menetlusdokumendid, mis olid Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikutele juba kätte toimetatud.

17. Kirjalikud seisukohad esitasid HPB, Epson ja Reprobel põhikohtuasja pooltena ning Belgia, Iirimaa [10], Austria, Poola, Portugali ja Soome valitsus [11] ning Euroopa Komisjon. HPB, Epson ja Reprobel ning Belgia ja Tšehhi valitsus ning komisjon esitasid 29. jaanuaril 2015 toimunud avalikul kohtuistungil ka suulised seisukohad.

IV. **Mõiste „õiglane hüvitis" direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a ja artikli 5 lõike 2 punkti b tähenduses (esimene küsimus)**

18. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib esimeses küsimuses Euroopa Kohtult selgitust selle kohta, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktides a ja b kasutatud mõistet „õiglane hüvitis" tuleb tõlgendada erinevalt olenevalt sellest, kas „paber- või muul samalaadsel kandjal reproduktsiooni, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi abil" teeb „mis tahes kasutaja" või „füüsiline isik isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik".

19. Tuleb rõhutada, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimene küsimus ei ole päris ühemõtteliselt selge, mida tõendab selle kohta esitatud kirjalikest seisukohtadest nähtuv arusaamade erinevus nii nõudeid kui põhjendusi silmas pidades. Esmase põgusa lugemise tulemusena võiks väita, et eelotsusetaotluse esitanud kohus näib osutavat sellele, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a mitte ainult ei peaks, vaid tuleb tõlgendada nii, et arvesse võetakse ka seda, kes on see isik, kes kaitstud teosest reproduktsiooni teeb, ning sellise koopia tegemise eesmärki, see tähendab direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b nimetatud kriteeriume. Seega tuleb kõigepealt määratleda küsimuse mõte ja täpne ulatus seonduvalt põhikohtuasja asjaoludega, ning alustada eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitustega.

A. *Esimese küsimuse mõte ja ulatus*

1. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitused

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohus väidab, et Euroopa Kohus on senini käsitlenud mõistet „õiglane hüvitis" ainult direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti b tõlgendamisega seoses.

21. Samas väitis Reprobel eelotsusetaotluse esitanud kohtus esiteks, et põhikohtuasjas on käsitlusel üksnes direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkt a, ning teiseks tuleb viimati mainitud sättes nimetatud reprograafia erandit eristada direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b mainitud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandist. HPB seevastu väitis, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkt b, mis käsitleb mis tahes kandjal reproduktsioone, on kohaldatav ka füüsilise isiku poolt isiklikuks tarbeks tehtud reprograafilistele reproduktsioonidele.

9 — Edaspidi „Epson".

10 — Iirimaa pakub vastused välja siiski ainult esimesele ja teisele eelotsuse küsimusele.

11 — Soome valitsus pakub vastuse välja siiski vaid kolmandale ja neljandale eelotsuse küsimusele.

22. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab sellest aspektist, et kuna mitmeotstarbelisi printereid kasutavad ka füüsilised isikud oma isiklikuks tarbeks, siis tekib küsimus, et kas mõistet „õiglane hüvitis", mis peab seonduma õiguste omajatele tekkinud kahjuga, tuleb tõlgendada ühtemoodi nii juhtudel, mil reproduktsioone tehakse isiklikuks tarbeks, kui juhtudel, mil see toimub mis tahes muuks tarbeks.

2. Esimese küsimuse analüüs

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimese küsimuse keerukus seisneb selles, et kohus näib küsimuse sõnastusega viitavat asjaolule, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis b isikulikuks tarbeks kopeerimise erandi osas ette nähtud õiglase hüvitise „parameetrid" on teatud mõttes kumulatiivsed reprograafia erandi jaoks direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud parameetritega.

24. Siiski ei tule esimest küsimust minu arvates mõista nii.

25. Kõigepealt on oluline rõhutada, et nagu küsimuse sõnastusest nähtub, on eelotsusetaotluse esitanud kohus, viidates sõnaselgelt ja otseselt „paber- või muul samalaadsel kandjal reproduktsiooni[dele], mis on saadud mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi abil", pidanud silmas ainult direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a, mitte – laiemalt – näiteks reprodutseerimist mitmeotstarbeliste printeritega.

26. Seega ei lähtu esimene küsimus põhimõttest, et mitmeotstarbeliste printerite kasutamine võib olla hõlmatud nii direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud reprograafia erandiga kui ka selle direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b ette nähtud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandiga [12].

27. Sellega seoses tuleb märkida, et üldisemalt on võimalik selline järeldus, et kaitstud teoste reprodutseerimine mitmeotstarbeliste printerite abil kuulub ühtaegu nii direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud reprograafia erandi esemelisse kohaldamisalasse kui ka selle direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b ette nähtud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi alla.

28. Lisaks oma esmasele funktsioonile, milleks on juhtmega või juhtmevaba ühendusega terminalist (näiteks arvutist, tahvelarvutist, nutitelefonist või fotoaparaadist) või salvestuskandjalt (näiteks väliselt kõvakettalt või mälukaardilt) dokumentide printimine paberkandjale, on kõnesolevate printeritega lisaks teostest paberile koopiate tegemisele või nende reprograafilisele reprodutseerimisele, mis on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a reprograafia erandiga hõlmatud toimingud, võimalik samu teoseid ka skaneerida või digitaliseerida ning salvestada saadud fail elektroonilisele andmekandjale [13], mis võib toiminguna kuuluda selle direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b nimetatud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi alla [14].

29. Siiski nähtub kohtuasja materjalidest, et eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks ei ole vaja otsustada, kas mitmeotstarbeliste printerite kasutamine kuulub ainult direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud reprograafia erandi alla või on see – arvestades kõnesolevate printerite paljusid eri funktsioone – ühtlasi ja samal ajal hõlmatud ka selle direktiivi

12 — Kohtujurist Sharpston'i ettepanekus VG Wort jt välja pakutud hüpotees (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:34, punkt 40).

13 — Sellega seoses tuleb kindlasti eristada ühelt poolt niisuguste kaitstud teoste reprodutseerimist, mida levitatakse digitaalses vormis (e-raamatud või muud CD-l, DVD-l või internetis avaldatud teosed) ning teiselt poolt analoogvormis levitatavate kaitstud teoste reprodutseerimist (raamatud, paberkandjal ajakirjandusväljaanded), ning tuleb täpsustada, et kopeeritud digitaalne teos, nagu ka digitaliseeritud analoogteos on seaduslikus vormis vaid juhul, kui õiguste omanik on andnud kopeerimiseks loa või kui need on hõlmatud ühe või teise direktiivis 2001/29 ette nähtud erandiga.

14 — Selle kohta vt käesolev ettepanek, punktid 42–45.

artikli 5 lõike 2 punktis b ette nähtud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandiga, ning järelikult puudub vajadus piiritleda nende kahe sätte vastavat kohaldamisala seoses kõnesolevate printerite või laiemalt võttes mis tahes liitfunktsioonidega seadmete või aparaatidega, mida saab kaitstud teostest analoog- või digitaalsete reproduktsioonide tegemiseks kasutada.

30. Lisaks tuleb märkida, et Belgia valitsus ja Reprobel väitsid esiteks, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a sätted on võetud üle LDA artikli 22 lõike 1 punkti 4, ja direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti b sätted LDA artikli 22 lõike 1 punkti 5. Teiseks on nad seisukohal, et põhikohtuasjas on kohaldatav LDA artikli 22 lõike 1 punkt 4, ning LDA artikli 22 lõike 1 punkt 5 kohaldamisele ei kuulu.

31. Sellega seoses tuleb märkida, et LDA artikli 22 lõike 1 punkti 5 eelotsusetaotluse esitamise kuupäeval kehtinud redaktsioonis oli tegelikult nimetatud üksnes „heli- ja audiovisuaalsete teoste reprodutseerimist perekonna vajadustega piiratud ulatuses”. Seega võib sellest järeldada, et isiklikuks tarbeks kopeerimise erand ei olnud – vähemalt mitte enne 31. detsembri 2012. aasta reformi, mis jõustus 1. detsembril 2013 – kohaldatav mitmeotstarbeliste printerite kasutamisele, sealhulgas ka mitte kaitstud teoste skanneri abil digitaliseerimise suhtes [15]. Siiski saab selle kohta järelduse teha vaid siseriiklik kohus, kuna väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole Euroopa Kohus pädev tõlgendama siseriiklikku õigust.

32. Sellegipoolest leian, et küsimus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus on siinjuures esitanud, käsitleb seda, kas – ja kui see on asjakohane, siis ka millises ulatuses – direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a reprograafia erandiga seoses ette nähtud õiglane hüvitis, mida tuleks üldreeglina – välja arvatud erandjuhud – maksta, kui mitmeotstarbelisi printereid kasutatakse kaitstud teoste reprograafiliseks reprodutseerimiseks, võib „olla diferentseeritud” sõltuvalt sellest, kas niisuguseid reproduktsioone on teinud mis tahes kasutajad, või on neid teinud „füüsiline isik isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik”, nagu on viidatud direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti b sõnastuses.

33. Seega ei küsi eelotsusetaotluse esitanud kohus mitte seda, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis b esitatud parameetreid on võimalik kohaldada sama direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamise juhtudel, vaid täpsemalt ja konkreetsemalt seda, kas direktiiv 2001/29 võimaldab – või sätestab asjakohastel juhtudel kohustuse, kuivõrd õiglase hüvitise kindlaksmääramisel tuleb lähtuda õiguste omajatele reprodutseerimise tõttu tekkinud kahju suurusest – näha ette õiglase hüvitise, mida nõutakse reprograafiliseks reprodutseerimiseks mitmeotstarbeliste printerite kasutamiselt, erinevana sõltuvalt sellest, kas koopiaid on teinud füüsiline isik isiklikuks tarbeks, või mis tahes muu isik ja muudel eesmärkidel.

34. Teisisõnu, Euroopa Kohtul tuleb lõplikult ja konkreetselt otsustada, kas – ja kui see on asjakohane, siis ka millises ulatuses – liikmesriigid, kes on otsustanud kohaldada direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud reprograafia erandit, ning – nagu käesoleval juhul põhikohtuasjas – on kõnesolevas sättes ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiseks kehtestanud korra, mille kohaselt tuleb mitmeotstarbeliste printerite reprodutseerimiseks kasutamisel maksta teatud tasu, on kohustatud igal konkreetsel juhul arvesse võtma seda, kas printereid kasutavad füüsilised isikud isiklikuks tarbeks või mitte.

15 — Enne kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreeti kuningale esitatud aruandest nähtub siiski, et see võimalus oli juba arvesse võetud.

B. *Kohustus näha ette diferentseeritud summas õiglane hüvitis, mis sõltub mitmeotstarbeliste printerite kasutamisest*

35. Kõigepealt tuleb meenutada, et vastavalt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikele 2 on liikmesriikidel üksnes võimalus, kuid mitte kohustus näha artiklis 2 sätestatud kaitstud teoste reprodutseerimise ainuõiguse suhtes siseriiklikus õiguses ette artikli 5 lõigetes 2 ja 3 nimetatud erandid ja piirangud, sealhulgas artikli 5 lõike 2 punktis a nimetatud reprograafia erand ja artikli 5 lõike 2 punktis b nimetatud isiklikuks tarbeks kopeerimise erand.

36. Kui liikmesriigid otsustavad kehtestada reprograafia erandi või isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi, on nad direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktide a ja b kohaselt siiski kohustatud ette nägema kõnesoleva reprodutseerimise ainuõiguse omajale õiglase hüvitise maksmise [16].

37. Euroopa Kohus on otsustanud, et mõistet „õiglane hüvitis", mis on reprograafia erandi ja isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi vajalik ühiselement, on liidu õiguse autonoomne mõiste, mida tuleb kõigis liikmesriikides tõlgendada ühetaoliselt [17]. See tähendab eeskätt seda, et kui liikmesriigid otsustavad kehtestada reprograafia erandi või isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi, siis ei ole neil õigust määratleda õiglase hüvitise kui nende erandite põhielemendi tingimusi seosetult ning ühtlustamata viisil [18].

38. Siiski on Euroopa Kohus otsustanud ka seda, et kuna direktiiv 2001/29 kõnesolevat küsimust sõnaselgelt ei reguleeri, siis on liikmesriikidel neil kehtestada tuleva õiglase hüvitise süsteemi erinevate elementide kindlaksmääramisel – diskrimineerimiskeelu põhimõttest kinni pidamise kohustusega – lai kaalutlusõigus, mis eeskätt puudutab hüvitist maksma kohustatud isikute, kuid ka hüvitise vormi, üksikasjaliku korra ja suuruse kindlaksmääramist [19].

39. Euroopa Kohus on siiski korduvalt nentinud, et õiglast hüvitist tuleb tingimata arvutada sellise tuleneda võiva [20] või tegelikult tekkinud kahju alusel, mis põhjustatakse autoriõiguste omajatele seeläbi, et asjassepuutuva reprodutseerimise ainuõiguse suhtes on kehtestatud erand [21].

40. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimesele küsimusele vastamisel tuleb arvestada just neid põhimõttelisi suuniseid.

41. Käesolevas asjas tuleb esmalt märkida, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktides a ja b on reprograafia erandi ja isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi põhijooned määratletud vastuoluliste kriteeriumide alusel [22]. Reprograafia erand on „defineeritud" reprodutseerimisel kasutatava materjali („paber- ja muul samalaadsel kandjal") ja kasutatavate reprodutseerimismeetodite kaudu („mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi abil"), samas kui isiklikuks tarbeks kopeerimise erand ei sõltu niivõrd reprodutseerimisel kasutatavast andmekandjast („mis tahes kandjal"), vaid eelkõige reproduktsioonide tegija isikust („füüsiline isik") ja reprodutseerimise eesmärgist („isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik").

16 — Vt viimastest kohtuosus Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

17 — Vt kohtuotsus Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 33).

18 — Vt kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 36) ja ACI Adam jt (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 49).

19 — Vt selle kohta viimastest kohtuotsus Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punktid 19, 20, 30–41, 57, 59) ja seal viidatud kohtupraktika.

20 — Vt eelkõige direktiivi 2001/29 põhjendus 35, ning kohtuotsus Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 39).

21 — Kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 42); Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 47); ACI Adam jt (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 55) ja Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 21).

22 — Nagu kohtujurist Sharpston on juba varem osutanud oma ettepanekus VG Wort jt (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:34, punkt 39).

42. Mainitud täpsustused ei kujuta endast mitte niivõrd kahe erandi defineerimise kriteeriume, vaid pigem elemente, mis võimaldavad määratleda kummagi erandi rakendamise piirid ning seega määrata teatud mõttes kindlaks nende *ratione personae* ja *ratione materiae* kohaldamisala, kuid kasutades erinevaid termineid ja määratlemisskeeme.

43. Niisiis on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis b, mida põhikohtuasja vaidlus ei puuduta, põhijoontes defineeritud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi *ratione personae* kohaldamisala, piiritledes seda kahel alusel. Isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi kohaselt on lubatud kaitstud teoseid reprodutseerida üksnes füüsilistel isikutel ning teha seda ainult isiklikuks tarbeks ja eesmärgil, mis ei oleks otseselt ega kaudselt kaubanduslik. Järelikult saab üksnes füüsilistelt isikutelt nõuda sisse seda õiglast hüvitist, mis on kaitstud teoste reprodutseerimise korral sel alusel – ja eranditult – ette nähtud. Seevastu isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi *ratione materiae* kohaldamisala ei ole selles sätte vähemalt mitte sõnaselgelt kindlaks määratud. Säte täpsustab üksnes, et see kuulub kohaldamisele mis tahes kandjale tehtud reproduktsioonidele. Nagu Euroopa Kohtu praktikast nähtub, piirab direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkt a isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi *ratione materiae* kohaldamisala tegelikult nii, et see hõlmab vaid digitaalseid reproduktsioone.

44. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkt a kui ainus põhikohtuasjas käsitletav säte defineerib põhijoontes reprograafia erandi *ratione materiae* kohaldamisala, piiritledes seda kolmel alusel, ning selle tulemusel – ja negatiivse määratlusena – isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi *ratione materiae* kohaldamisala. Reprograafia erandi alla kuuluvad üksnes paber- ja muul samalaadsel kandjal reproduktsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi abil, välja arvatud noodid.

45. Nagu Euroopa Kohus on märkinud, nähtub direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a sõnastusest, et see säte teeb vahet reproduktsiooni kandja – milleks on paber- või muu samalaadne kandja – ja reprodutseerimise meetodi, nimelt mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi vahel [23].

46. Reproduktsiooni kandja peab olema kas – nagu sättes on otsesõnu öeldud – paber, või mis tahes muu „kandja, mille omadused on samalaadsed kui paberil, see tähendab selle omadustega võrreldavad ja samaväärsed” [24], nii et välistatud on kõik muud kui analoogkandjad, see tähendab eelkõige digitaalsed salvestuskandjad [25].

47. Meetodina, mis võimaldab teha reproduktsiooni paberile või muule samalaadsele kandjale, on mõeldud lisaks fototehnikale ka „muid sama toimega meetodeid”, see tähendab mis tahes muud meetodit, mis võimaldab saavutada samalaadse tulemuse kui fototehnika puhul ehk teisiti öeldult teose või muu kaitstud objekti analoogkujutise [26]. Euroopa Kohus on täpsustanud, et reprograafia erand ei põhine kasutataval tehnoloogial, vaid pigem saavutataval tulemusel [27].

48. Seega võib Euroopa Kohtu praktikast järeldada, et mitmeotstarbeliste printerite kopeerimisfunktsioon, mis võimaldab teha kaitstud teostest paberile reproduktsioone, kuulub direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a nimetatud reprograafia erandi alla, samas kui niisuguste printerite skaneerimisfunktsioon, mis võimaldab teha kaitstud teostest reproduktsioone elektroonilisele kandjale, see tähendab paberkandjal avaldatud teoste digitaliseerimist, võib kuuluda selle direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b ette nähtud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi alla. Siiski, nagu ma juba

23 — Vt kohtuotsus VG Wort jt (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, punkt 64).

24 — *Ibidem*, punkt 65.

25 — *Ibidem*, punkt 67.

26 — *Ibidem*, punkt 68.

27 — *Ibidem*, punkt 69.

märkisin [28], ei puuduta Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimused mitte seda aspekti, kuna liikmesriigi seadusandja ei olnud sellist hüpoteesi ette näinud – vähemalt mitte enne 31. detsembri 2012. aasta reformi, mis jõustus 1. detsembril 2013, see tähendab pärast Euroopa Kohtusse pöördumist.

49. Seevastu direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ei ole ette nähtud ühtki piirangut reproduktsioone tegeva isiku ega reprodutseerimise eesmärgi osas. Siit tuleneb, et õiglast hüvitist, mis kuulub kaitstud teoste mis tahes reprodutseerimise juhtudel – välja arvatud erandjuhud – reprograafia erandi alusel tasumisele, saab põhimõtteliselt nõuda kõigilt niisuguseid reproduktsioone tegevatelt isikutelt [29].

50. Eeltoodud analüüsist nähtub, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkt a ei kehtesta sõnaselgelt kohustust – mille kohta on Euroopa Kohtule esitatud küsimus – ega keela reprograafia erandi rakendamise kasuks otsustanud liikmesriikidel ametlikult moduleerida/varieerida õiglast hüvitist, mida nõutakse kaitstud teoste reprodutseerimise eesmärgil mitmeotstarbeliste printerite kasutamiselt, sõltuvalt sellest, milline on reprodutseerimise eesmärk ja kes on isik, kes reproduktsioone teeb.

51. Eeskätt tuleb rõhutada, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimesele küsimusele ei saa vastata lakooniliselt, et kuna direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ei ole – erinevalt artikli 5 lõike 2 punktist b – eraldi välja toodud erinevaid reproduktsioone tegevaid isikuid ja reprodutseerimist erinevatel eesmärkidel, siis on niisugune varieerimine välistatud, kuna kokkuvõttes tuleb lähtuda maksiimist, mille kohaselt ei tule eristada, kui seadus seda ei tee (*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*).

52. Esimene järeldus, mille ma selle analüüsi põhjal teha saan, on seega, et liikmesriikidel ei ole kohustust kehtestada tasusüsteemi, mille raames kogutaks mitmeotstarbelistelt printeritelt ja/või nende kasutamiselt tasu, mis oleks diferentseeritud sõltuvalt kasutaja isikust ja nende kasutamise eesmärgist ning mis on mõeldud direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud reprograafia erandi osas ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiseks.

53. Teisena tuleb ka järeldada, et liikmesriikidel on sellegipoolest lubatud niisugune diferentseeritud süsteem kehtestada, tingimusel et kõnesolev hüvitis oleks seotud õiguste omajatele erandi kehtestamise tõttu tekkinud kahjuga, mis tähendab, et diferentseerimine peab põhinema objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel [30], mis järeldub konkreetsemalt eelotsusetaotluse esitanud kohtu teise küsimuse analüüsist, mille esitan allpool.

54. Seega teen Euroopa Kohtule ettepaneku esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see ei pane liikmesriikidele kohustust kehtestada tasusüsteemi, mille raames kogutaks mitmeotstarbelistelt printeritelt ja/või nende kasutamiselt tasu, mis oleks diferentseeritud sõltuvalt kasutaja isikust ja/või nende printerite kasutamise eesmärgist ning mis on mõeldud mainitud sättes ette nähtud reprograafia erandi alusel tasumisele kuuluva õiglase hüvitise rahastamiseks, kuid lubab seda teha esiteks tingimusel, et kõnesolev hüvitis oleks seotud õiguste omajatele erandi kehtestamise tõttu tekkinud kahjuga, ning teiseks tingimusel, et diferentseerimine põhineb objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel.

28 — Vt käesolev ettepanek, punktid 29–31.

29 — Oluline on rõhutada, et sellise juhtumiga näib olevat tegu põhikohtuasjas, nagu Belgia valitsuse selgitustest nähtub.

30 — Selle nõude kohta vt kohtuotsus Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punktid 30–41).

V. **Õiglase hüvitise rahastamiseks mõeldud kindlasummalise tasu ja proportsionaalse tasu kehtestamine (teine küsimus)**

55. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub teise küsimusega Euroopa Kohtul sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkte a ja b tuleb tõlgendada nii, et need lubavad liikmesriigil nende punktide kohaselt nõutava õiglase hüvitise rahastamiseks kehtestada niisuguse kahte tasu, see tähendab kindlasummalist tasu ja proportsionaalset tasu hõlmava tasusüsteemi, nagu põhikohtuasjas käsitletud süsteem, pidades eeskätt silmas liikmesriikide kohustust tagada erinevate asjassepuutuvate isikute huvide vaheline õiglane tasakaal.

56. Enne eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisele küsimusele vastama asumist tuleb meenutada põhikohtuasjas käsitletava kindlasummalise tasu ja proportsionaalse tasu peamisi jooni ning seejärel lisada eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolsed selgitused.

A. *Belgia kindlasummalise ja proportsionaalse tasu süsteemi peamised tunnused*

57. Reprodutseerimine, mis toimub vastavalt LDA artikli 22 lõike 1 punktis 4 kaitstud teoste osas ette nähtud reprograafia erandile, annab graafilistel ja analoogkandjatel esitatud teoste autoritele ja kirjastajatele[31] õiguse õiglasele hüvitisele, mida rahastatakse LDA artiklis 59 ette nähtud kindlasummalisest tasust ja LDA artiklis 60 ette nähtud proportsionaalsest tasust.

58. Kindlasummalist tasu maksab kaitstud teoste kopeerimist võimaldavate seadmete tootja, importija või ühendusesisene omandaja nende seadmete turuleviimisel riigi territooriumil. Kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artiklis 1 on importija ja ühendusesisene omandaja määratletud kui importija ja omandaja, kelle kaubandustegevuseks on seadmete turustamine. Kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artiklis 2 on kindlasummalise tasu suurus määratud kindlaks vastavalt sellele, milline on vastava seadme mustvalgete koopiate tegemise maksimaalne kiirus. Põhikohtuasjas käsitletavate mitmeotstarbeliste printerite puhul (20–39 koopiat minutis) on see 195,60 eurot.

59. Proportsionaalse tasu maksmise kohustus on füüsilistel ja juriidilistel isikutel, kes kopeerivad kaitstud teoseid, või olenevalt olukorrast isikutel, kes annavad reprodutseerimisseadme tasu eest või tasuta teiste isikute kasutusse, vabastades esimesena nimetatud isikud kõnealusest kohustusest[32], ning seda kaitstud teostest koopiate tegemise hetkel[33]. Tasu suurus arvutatakse vastavalt iga seadmega tehtud koopiate arvule, kasutades tariifi, mis on erinev sõltuvalt tasu maksmiseks kohustatud isiku koostööst tasu kogumise protsessis: 0,0201 eurot kaitstud teose ühe koopia kohta, kui tasu maksma kohustatud isik teeb koostööd, ja 0,0334 eurot, kui tasu maksma kohustatud isik ei tee koostööd[34].

60. Kõnesolev koostöö on määratletud kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artiklites 10–12, kus on eristatud standardset koostööd, mis kehtib õppeasutustele või üldsusele laenutamise asutustele[35], ja üldist koostööd, mis kehtib teistele tasu maksma kohustatud isikutele[36], sõltumata isiku staatusest[37], sõltudes kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artikli 12 lõikes 3 toodud kriteeriumidest.

31 — Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kolmas küsimus käsitleb nimelt sellist õiglase hüvitise saajate duaalsust.

32 — Vt LDA artikkel 60, millele on viidatud kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artikli 1 punktis 14 ning kus on määratletud proportsionaalse tasu maksmiseks kohustatud isikud.

33 — Vt kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artikkel 15.

34 — Need määrad on vastavalt 0,0251 eurot ja 0,0151 eurot kaitstud teose koopia kohta, mida tehakse seadmete abil, mida kasutab õppeasutus või üldsusele laenutamise asutus. Värviliste koopiate puhul korrutatakse need summad kahega.

35 — Kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artikkel 11. Nimetatud asutused on defineeritud kuninga dekreedi artikli 1 punktides 16 ja 17.

36 — Kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artikkel 12.

37 — Vt enne kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreeti kuningale esitatud aruandes toodud selgitused, *Moniteur belge*, lk 29874, 29895.

61. Et proportsionaalset tasu maksma kohustatud isikut käsitataks koostööd teinud isikuna, peab ta olema nimelt – üldiselt – täitnud kohustused esindusorganisatsioonile asjassepuutuva perioodi kohta deklaratsiooni esitamisel ning olema tasunud ettemaksuna summa, mis vastab kaitstud teoste koopiate deklareeritud arvule (üldine koostöö), või summa, mis vastab niisugusele kaitstud teoste koopiate arvule, mis on kindlaks määratud standardandmete alusel (standardne koostöö).

B. *Eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitused*

62. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab esmalt, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb õiglase hüvitise arvutamisel võtta tingimata aluseks kahju, mis on kaitstud teoste autoritele erandi kehtestamise tõttu tekkinud. Ta leiab, et kuigi Euroopa Kohus on möönnud, et õiglase hüvitise kohaldamise õigustuseks piisab pelgalt asjaolust, et seadmetega on võimalik koopiaid teha, tunnistab ta, et vastust vajab küsimus, kui suurena võib olla kehtestatud niisuguse hüvitise summa, ilma et see oleks meelevaldne.

63. Ta märgib lisaks, et kuigi liikmesriigid peavad õiglase hüvitise summa kehtestamisel võtma arvesse kõige asjakohasemaid kriteeriume ning pidama seejuures silmas, et hüvitis oleks seotud kahju elementidega, tõusetub küsimus, kas liikmesriikidel on võimalus – või kohustus – mitte näha ette hüvitist juhtudeks, mil kahju on väheoluline.

64. Seejärel konstateerib ta Belgia õigusnormide uurimise tulemusena, et kõige asjakohasemaks kriteeriumiks on peetud mustvalgete koopiate tegemise maksimaalset kiirust minutis, kuid mitte seda, kas seade on mõeldud koduseks kasutamiseks või on selle kasutuseesmärk kaubanduslik, ega seadme tehnilisi omadusi nagu funktsioonide arv. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib veel, et kuigi skannerite puhul ei või kindlasummaline tasu ületada teatud protsenti nende hinnast, ei ole ette nähtud mitte mingisugust seost hinnaga, kui küsimus on muudes seadmetes, eelkõige mis puudutab mitmeotstarbelisi seadmeid, millele kohaldatakse kõige kõrgemat ette nähtud määra.

65. Eelotsusetaotluse esitanud kohus järeldab selle mõttekäigu põhjal, et õigustatud on küsida, kas selline mitmeotstarbelistelt printeritelt makstav kindlasummaline tasu, mida on kohustatud maksma tootjad, importijad ja omandajad ning mis kumuleerub proportsionaalse tasuga, mida maksavad nende seadmete kasutajad, ei ole suurem, kui on nende printerite kasutamise tulemusena tekkinud kahju hüvitamiseks vajalik, kas see on õiglane ning kas on tagatud autoriõiguste omajate õiguste ja huvide ning kaitstud objektide kasutajate huvide vaheline õiglane tasakaal.

C. *Analüüs*

1. Vastuvõetavus

66. Teise küsimuse vastuvõetavus, millele Reprobel on vastuväite esitanud, ei vaja täiendavat käsitlemist, kuna selle vastuvõetavuses ei ole kahtlust. On ilmne, et põhikohtuasja vaidlus puudutab peamiselt mitmeotstarbeliste printerite tootjaid, kes sellest tulenevalt on kohustatud maksma üksnes kindlasummalist tasu ning mitte proportsionaalset tasu. Sellegipoolest käsitleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu teine küsimus nii kahte kõnesolevat tasu eraldivõetuna kui ka topelttasu süsteemi tervikuna.

2. Sisulised küsimused

67. Alustuseks tuleb meelde tuletada, et arvestades kohaldatavate siseriiklike õigusnormide kohaldamisala ja eespool välja toodud põhjendusi, ei tule Euroopa Kohtul direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti b sätteid tõlgendada.

68. Edasi on oluline meenutada, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis b ette nähtud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandit käsitlev Euroopa Kohtu praktika on analoogia põhjal ülekantav ka selle direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud reprograafia erandile, tingimusel, et austatakse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 20 ette nähtud võrdse kohtlemise põhiõigust [38].

69. Käesoleval juhul nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et õiglase hüvitise eesmärk on heastada asjakohasel viisil autoriõiguste omajatele kaitstud teoste ilma nende loata reprodutseerimine, nii et seda hüvitist tuleb lugeda kompensatsiooniks kahju eest, mis autorile tekib sellise loata kopeerimise tagajärjel [39]. Niisiis tuleb see tingimata arvutada selle kahju kriteeriumi põhjal, mis on autoriõiguse omajale tekitatud asjassepuutuva erandi, see tähendab kõnealusel juhul põhikohtuasjas reprograafia erandi kehtestamise tõttu [40].

70. Samuti on Euroopa Kohus otsustanud, et kuna direktiiv 2001/29 ei reguleeri sõnaselgelt seda küsimust, siis on liikmesriikidel lai kaalutlusõigus hüvitise vormi, rahastamise ja sissenõudmise korra ning võimaliku suuruse kindlaksmääramisel [41].

71. Nimelt on just liikmesriikide ülesanne oma territooriumil kindlaks määrata kõige sobivamad kriteeriumid selleks, et tagada direktiivi täitmine liidu õiguses ette nähtud piiranguid järgides, nii et arvesse oleks võetud iga juhtumi konkreetsed asjaolud [42]. Sellega seoses tuleb täpsustada, et see ei tähenda, et liikmesriikidel tuleb „valida" kriteeriumide hulgast, mis pealegi on kindlaks määramata, kõige asjakohasemad, vaid lihtsalt et neil tuleb direktiivi 2001/29 ning laiemalt liidu õiguse eesmärkidest kinnipidamiseks kehtestada need kriteeriumid, mida nad peavad asjakohaseks.

72. Pealegi, kuna direktiivi 2001/29 sätted ei reguleeri sõnaselgelt ka seda, kes on õiglast hüvitist maksma kohustatud isikud, nii et liikmesriikidel on ka selle kindlaksmääramisel lai kaalutlusõigus [43], siis põhimõtteliselt peab kahju tekitanud isik, see tähendab isik, kes reprodutseerib kaitstud teost ilma õiguse omajalt eelnevalt luba küsimata, heastama tekitatud kahju, rahastades õiguse omajale makstavat õiglast hüvitist [44].

73. Euroopa Kohus on siiski tunnistanud, et ühelt poolt võib praktikas olla keeruline reprodutseerimise ainuõiguse omajatele reproduktsioonide tegemise tulemusel kahju tekitavaid isikuid tuvastada ning kohustada neid vastavate õiguste omajatele tekitatud kahju hüvitama [45]. Kohus on – teiselt poolt – rõhutanud, et konkreetsel isiklikul eesmärgil kasutamise juhtumist tulenev kahju võib individuaalselt olla minimaalne ning see ei pruugi direktiivi 2001/29 põhjenduse 35 viimase lause kohaselt anda alust tasu maksmise kohustusele [46].

38 — Kohtuotsus VG Wort jt (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, punkt 73).

39 — Vt kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punktid 39 ja 40) ning VG Wort jt (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, punkt 75).

40 — Vt kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 42) ning Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 47).

41 — Vt direktiivi 2001/29 põhjendus 35 ning kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 37); Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 20) ja Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 20).

42 — Vt kohtuotsus Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punktid 21 ja 22). Vt analoogia alusel ka kohtuotsus VEWA (C-271/10, EU:C:2011:442, punkt 35).

43 — Vt isiklikuks tabeks kopeerimise erandi kohta kohtuotsused Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, punkt 23) ja Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 20); reprograafia erandi osas vt kohtuotsus VG Wort jt (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, punkt 74).

44 — Vt kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punktid 44 ja 45); Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 23) ja ACI Adam jt (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 51).

45 — Vt kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 46); Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, punkt 27); Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 24) ja Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 23).

46 — Vt kohtuotsus Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 46).

74. Euroopa Kohus on selle tulemusel möönnud, et liikmesriikidel oli õigus kehtestada ühe või teise erandi puhul ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiseks tasu, mida ei tule maksta mitte reprodutseerimisseadmeid ja -aparaate isiklikuks tarbeks reprodutseerimise eesmärgil kasutavatel ja seeläbi õiguste omajatele kahju tekitavatel isikutel, vaid neid seadmeid või aparaate käsutavatel isikutel, kes sel alusel teevad need õiguslikult või tegelikult mainitud kasutajatele kättesaadavaks või osutavad viimastele reprodutseerimisteenust [47].

75. Siiski peab selline süsteem reprodutseerimise ainuõiguse omajate huvide ning seadmete ja aparaatide kasutajate huvide vahelise õiglase tasakaalu tagamiseks esiteks võimaldama hüvitist rahastama kohustatud isikutel teenida tasuna makstud summa tagasi, arvates selle kõnesolevate seadmete ja aparaatide kasutajatelt võetava tasu või osutavata reprodutseerimisteenuse hinna sisse, nii et lõppastmes tuleb kõnesolevat tasu maksta nimetatud kasutajatel [48]. Edasi on selle jaoks tingimata vajalik, et tasu kohaldamine kõnesolevate seadmete ja aparaatide suhtes ning viimaste kasutamine kaitstud teoste reprodutseerimise eesmärgil oleksid seotud [49], mis võib tähendada vajadust tagada õigus alusetult makstud tasu tagasisaamisele, mis peab olema tõhus ega muuda makstud tasu tagasisaamist ülemäära raskeks [50].

76. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisele küsimusele vastamisel tuleb arvestada neid täpsustusi, uurides kõigepealt eraldi kindlasummalist tasu ja proportsionaalset tasu, ning seejärel õiglase hüvitise süsteemi tervikuna. Nimelt ei ole välistatud, et kindlasummaline tasu ja proportsionaalne tasu eraldivõetuna on eespool meenutatud nõuetega vastavuses, kuid koos ja kumulatiivselt on nad ebaproportsionaalsed ja rikuvad „õiglast tasakaalu" reprodutseerimise ainuõiguse omajate huvide ning reprograafiliste reprodutseerimisseadmete või -aparaatide kasutajate huvide vahel.

77. Selles osas tuleb esmalt märkida, et kõnesolevad kaks tasu, mille eesmärk on rahastada direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud õiglast hüvitist, põhinevad siiski kahel eri loogikal. Reprodutseerimisseadmetelt või -aparaatidelt nõutava kindlasummalise tasu aluseks on selline hinnanguline potentsiaalne kahju, mida nende seadmete ja aparaatide kasutamine võib õiguste omajatele tekitada, põhinedes seega *ex ante* hinnangul nendega kahju põhjustamise võimalikkusele. Seevastu proportsionaalne tasu, mida makstakse kaitstud teoste deklareeritud reproduktsioonide arvult, põhineb reproduktsioonidega õiguste omajatele tekitatud tegelikul ja kindlaks tehtud kahjul, nii et selle aluseks on kõnesolevatele õiguste omajatele tekitatud tegeliku kahju *ex post* kindlaksmääratud suurus.

a) Kindlasummaline tasu

78. Belgia õigusnormidega kehtestatud kindlasummalist tasu iseloomustab kaks peamist tunnust. Esiteks, seda maksavad reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide, sealhulgas põhikohtuasjas käsitletavate mitmeotstarbeliste printerite tootjad, importijad või omandajad nende seadmete turuleviimisel. Teiseks, selle suuruse puhul võetakse arvesse seda potentsiaalset kahju, mida nende seadmete ja aparaatide kaitstud teoste reprodutseerimiseks kasutamine võib õiguste omajatele tekitada, ning vastav summa arvutatakse mustvalgete koopiate tegemise maksimaalkiiruse alusel minutis.

47 — Vt isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi kohta kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punktid 46 ja 50); Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, punktid 27 ja 29); Amazon.com International Sales jt. (C-521/11, EU:C:2013:515, punkt 24) ja Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punktid 23 ja 43); reprograafia erandi osas vt kohtuotsus VG Wort jt (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, punkt 76).

48 — Vt isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi kohta kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punktid 46 ja 49); Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, punktid 27 ja 28); Amazon.com International Sales jt. (C-521/11, EU:C:2013:515, punktid 24 ja 25) ja ACI Adam jt (C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 52); reprodutseerimiserandi osas vt kohtuotsus VG Wort jt (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, punktid 76 ja 77).

49 — Vt isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi kohta kohtuotsus Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punktid 28 ja 33).

50 — Vt kohtuotsus Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punktid 30–34).

79. Seega võib kindlasummalist tasu käsitada põhimõtteliselt tasuna, mida tuleb maksta kõigi niisuguste seadmete ja aparaatide turuleviimiselt, millega on võimalik kaitstud teoseid reprograafiliselt reprodutseerida ning mida kaudselt kogutakse nende seadmete ostjatelt. Õigupoolest tuleb märkida, et vaidlustatud ei ole asjaolu, et kõnesolevate reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide tootjad, importijad ja ühendusesisesed omandajad kui kindlasummalist tasu maksma kohustatud isikud võivad saada tasu tagasi nii, et arvestavad selle jaemüügihinna sisse, nii et tegelikult maksavad tasu lõppostjad, see tähendab alati isikud, kel on võimalik kasutada kõnesolevaid seadmeid muu hulgas kaitstud teoste reprodutseerimiseks, või ka isikud, kes teevad seadmed reprograafilist reprodutseerimisteenust osutades niisugustele isikutele kättesaadavaks ja kel endal on võimalik vastav summa lisada teenuse hinnale.

80. Nagu Belgia ja Austria valitsus märkisid, võib asuda seisukohale, et niisuguse kindlasummalise tasu kehtestamine on õigustatud, kuna praktikas on objektiivselt raske kindlaks teha kaitstud teoseid reprograafiliselt reprodutseerivaid isikuid ja kohustada neid õiglast hüvitist maksma.

81. Selles osas tuleb rõhutada, et asjaolu, et Belgia õigusnormides on ette nähtud ka reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide tegelikult kasutamiselt maksmisele kuuluv proportsionaalne tasu, ei tõenda iseenesest, et kindlasummalise tasu kehtestamine ei oleks õigustatud, arvestades, et kaitstud teoste reprograafiliselt reprodutseerimiselt õiglase hüvitise rahastamiseks mõeldud tasu sissenõudmisel ei esine selle puhul praktilisi raskusi. Küsimus on seevastu hoopis selles, kas Belgia seadusandja kehtestatud õiglase hüvitise süsteemi duaalsus, see tähendab kindlasummalise tasu ja proportsionaalse tasu kumuleerumine, vastab direktiivist 2001/29 tulenevatele õiglast tasakaalu puudutavatele nõuetele, mida käsitlen allpool.

82. Ilmselgelt peab Belgia õigusnormides ette nähtud kindlasummaline tasu tagama direktiiviga 2001/29 nõutud õiglase tasakaalu, mida tuleb uurida kolmest aspektist.

83. Esiteks saab selline õiglane tasakaal olla tagatud vaid juhul, kui reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide suhtes kindlasummalise tasu kohaldamine on tingimata seotud viimati nimetatute eeldatava kasutamisega kaitstud teoste reprodutseerimise eesmärgil.

84. Käesoleval juhul, kuna reaalselt tuleb kindlasummalist tasu maksta kõikide niisuguste seadmete ja aparaatide turuleviimiselt, mida saab kasutada kaitstud teoste reprograafiliseks reprodutseerimiseks direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a mõttes, on selline seos põhimõtteliselt eelduslikuna tõendatud. Nagu Euroopa Kohus on ühes teises kontekstis rõhutanud, eeldatakse õiguspäraselt, et isikuid, kes on omandanud niisugused mitmeotstarbelised printerid, nagu on käsitletud põhikohtuasjas, kasutavad neid täielikult ära ning seega kasutavad kõiki nende seadmete võimalikke funktsioone, nii et kindlasummalise tasu kohaldamise õigustamiseks piisab asjaolust, et nende seadmetega saab teha reprograafilisi reproduktsioone [51].

85. Teiseks tähendab direktiivis 2001/29 ette nähtud õiglane tasakaal ka seda, et Belgia õigusnormides kehtestatud kindlasummalise tasu erinevad määrad peavad jääma liidu õigusega – eeskätt proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt – ette nähtud piiridesse.

86. Mõistagi, nagu juba eespool meenutatud, on liikmesriikidel eeskätt reprograafia erandi puhul nõutava õiglase hüvitise taseme kindlaksmääramisel lai kaalutlusruum. Liikmesriikide tegutsemisulatus ei ole siiski piiritlemata. Neil tuleb kasutada asjakohaseid kriteeriume, võttes arvesse iga juhtumi konkreetseid asjaolusid [52], ning nad peavad pidama silmas, et kaalutlusõiguse teostamisega ei avaldataks negatiivset mõju siseturu toimimisele ega kahjustataks direktiivi 2001/29 eesmärkide

51 — Vt analoogia alusel, mis puudutab füüsilistele isikutele niisuguste salvestuskandjate kättesaadavaks tegemist, mida saab kasutada kaitstud teoste reprodutseerimiseks isiklikuks tarbeks, kohtuotsused Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punktid 54–56); Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punktid 41–42) ja Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punktid 24 ja 25).

52 — Vt kohtuotsus Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punktid 21 ja 22).

saavutamist [53]. Kuna õiglane hüvitis ja selle aluseks olev süsteem peavad olema seotud kahjuga, mida õiguste omajad tehtud reproduktsioonide tõttu kannavad, peab selle summa olema kindlaks määratud pädevate ametiasutuste poolt ning põhimõtteliselt arvestades, millises mahus võimaldab vastav seade või aparaat kaitstud teoseid reprodutseerida [54].

87. Käesolevas asjas tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul uurida, kas Belgia õigusnormidega kehtestatud erinevad tariifid, mis suurenevad järk-järgult sõltuvalt sellest, milline on koopiamasina mustvalgete koopiate tegemise maksimaalkiirus minutis ning mis mitmeotstarbeliste printerite puhul võivad ulatuda nende kolmekordse jaemüügihinnani, on nende aparaatide turustamisega põhjustatavat potentsiaalset kahju arvestades mõistlikult proportsionaalsed.

88. Selles osas on tõsi, nagu Belgia valitsus väitis, et kriteeriumiga, mis põhineb koopiamasina mustvalgete koopiate tegemise maksimaalkiirusel minutis, millel põhinevad kindlasummalise tasu eri tariifid, on teataval määral võetud objektiivselt arvesse kõnesolevate seadmetega potentsiaalselt tekitatava kahju suurust. Teistpidi on samuti tõsi see, et seadmete või aparaatide hind ei ole selline objektiivne element, mis saaks seda kahju tekitamise potentsiaali peegeldada.

89. Sellegipoolest pole vähem tõsi, et potentsiaalne kahju, mis võib tekkida seoses sellega, et füüsiline isik ostab isiklikuks tarbeks niisuguse mitmeotstarbelise printeri, nagu on käsitletud põhikohtuasjas, ei ole samaväärne selle potentsiaalse kahjuga, mis seondub sama printeri ostmisega juriidilise isiku, näiteks avaliku raamatukogu poolt ning on mõeldud kasutamiseks selle töötajatele või mis – *a fortiori* – antakse kasutada üldsusele. Samuti ei ole mitmeotstarbelise printeri kahju tekitamise potentsiaal sama kopeerimiskiiruse juures – arvestades just seadme funktsioonide paljusust ja kasutusviiside mitmekülgsust – mitte mingil viisil samaväärne, kui see on masina puhul, mis on spetsiaalselt mõeldud suurtes kogustes koopiate tegemiseks.

90. Direktiivi 2001/29 kohaselt nõutav õiglane tasakaal, mille kohaselt ei tohi tasu suurus olla täielikult lahutatud õiguste omajatele kahju tekitavatest asjaoludest [55], on vaieldamatult paremini tagatud, kui lisaks kopeerimiskiirusele võetakse arvesse ka muid objektiivselt hinnatavaid asjaolusid, nagu turule viidud seadmete või aparaatide tüüp või kasutuseesmärk, millele Belgia valitsus oma seisukohtades konkreetselt viitas, kuid mille ta kõrvale jättis.

91. Igal juhul peab seadusandja reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatidega põhjustatava potentsiaalse kahju suuruse hindamisel tuginema muudele, objektiivsetele ja kaasajastatud asjaoludele, eelkõige statistilistele näitajatele, mis on oma laadilt sellised, et nende põhjal on võimalik tõendada teatavat seost kindlasummalise tasu eri tariifide ning igat seadme- või aparaaditüüpi iseloomustava potentsiaalse kahju suuruse vahel.

92. Selles osas võib välja tuua, et tariif, mida kohaldatakse mitmeotstarbelistele printeritele, millega saab teha 20–39 mustvalget koopiat minutis, see tähendab 195,60 eurot, mis on seostatud selle proportsionaalse tasu määraga, mida kohaldatakse iga kaitstud teosest tehtud koopia kohta, mille on teinud koostööaldis isik, see tähendab 0,0201 euroga, vastab kaitstud teostest ligikaudu 9731 koopia tegemisele. Belgia valitsus ei ole esitanud täpseid andmeid selle väite usutavaks tegemiseks, et tegelikkuses on võimalik, et mitmeotstarbelise printeri isiklikuks tarbeks ostnud füüsiline isik võiks tekitada sellises ulatuses kahju.

53 — Vt eelkõige direktiivi 2001/29 põhjendus 31.

54 — Vt kohtuotsus Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, punktid 21 ja 27).

55 — Kui korrata sõnastust, mida Euroopa Kohus on kasutanud seoses nõukogu 19. novembri 1992. aasta direktiivi 92/100/EMÜ rentimis- ja laenutamisõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (EÜT L 346, lk 61; ELT eriväljaanne 17/01, lk 120) artikli 5 lõikega 1; vt kohtuotsus VEWA (C-271/10, EU:C:2011:442, point 37).

93. Praegusel juhul tuleb rõhutada, et Belgia valitsus on väitnud, et kindlasummalise tasu kehtestamine tugines eelnevatele uuringutele, mille kohta oli esitatud ülevaade enne kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreeti kuningale esitatud aruandes. Selles aruandes oli esitatud põgus vastavat aega puudutav statistika, mis hõlmas eri tüüpi reprograafilisi reprodutseerimisseadmeid ja -aparaate, millele kohaldatakse kindlasummalist tasu, ning eraldi olid välja toodud koopiamasinad, faksiaparaadid, paljundusmasinad ja *offset*-trükimasinad ning iga tüübi kohta oli märgitud kasutatud aparaatide arv, nende keskmine müügihind ja koopiate arv, mida aparaadiga on võimalik teha. Lisaks on selles täpsustatud, et „kindlasummalise tasu suurust kohandatakse sõltuvalt aparaadi tegelikust kasutamisest turul", võttes põhiliselt aluseks „tootjate esindajate edastatud teabe". Siiski leiab niisugune aparaadi tegeliku kasutamise arvessevõtmine kajastust üksnes koopiamasinate liigitamisel seitsmesse kategooriasse, mis põhineb minutis tehtavate mustvalgete koopiate arvul.

94. Euroopa Kohtu käsutuses ei ole uuringuid, mida kollektiivse esindamise organisatsioon peab kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi artikli 26 lõike 1 kohaselt perioodiliselt koostama ning mis peaks sisaldama teatavaid täpseid statistilisi andmeid eelkõige kaitstud teostest tehtud koopiate arvu ja nende sektoripõhise jaotuse kohta.

95. Igal juhul on kõigile kõnesolevatele asjaoludele tervikuna hinnangu andmine siiski just eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne. Kõigepealt tuleb tal anda hinnang, kas seadusandja poolt kindlaks määratud kriteerium on kindlasummalise tasu määrade fikseerimiseks asjakohane, ja teha sellest järeldused. Seejärel tuleb tal hinnata, kas kindlasummalise tasu eri määrasid võib käsitada sellisena, et need on mõistlikus seoses põhikohtuasjas käsitletavate mitmeotstarbeliste printerite turuleviimise tõttu õiguste omajatele tekitatud potentsiaalse kahju suurusega.

96. Euroopa Kohtu praktika kohaselt nõutud õiglane tasakaal osutab kolmandaks vajadusele uurida, kas kindlasummalise tasu puhul peab igal juhul olema ette nähtud tasu tagasisaamise võimalus juhtudeks, mil tasu võidi maksta alusetult [56].

97. Selle kohta tuleb märkida, et Euroopa Kohus on senini niisuguse tagastamise nõude vajadust kinnitanud ainult ühes spetsiifilises kontekstis, nimelt kui tegu on reprodutseerimiseks sobivate andmekandjate müügilt kogutava tasuga olukorras, kus on kohaldatav direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis b ette nähtud isiklikuks tarbeks kopeerimise erand. Niisiis ei ole põhikohtuasjas käsitletav olukord täielikult samastatav kohtuasjas Amazon.com International Sales jt käsitletud olukorraga.

98. Mõistagi saab mitmeotstarbelisi printereid, nagu ka viimati nimetatud kohtuasjas käsitlusel olnud reprodutseerimiseks sobivaid andmekandjaid nende laadist tulenevalt kasutada väga erinevatel eesmärkidel, millest mõned – nagu isiklike dokumentide printimine – on kaitstud teoste reprograafilisest reprodutseerimisest diametraalselt erinevad. Seega, nõuda niisuguse tasu maksmist isikutelt, kes kasutavad mitmeotstarbelisi printereid üksnes eesmärkidel, mis erinevad kaitstud teoste reprodutseerimisest, on direktiivi 2001/29 kohaselt nõutava õiglase tasakaaluga vastuolus.

99. Siiski ei tohi samal ajal silmist lasta, et isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi kohaldamisala, nagu esimese eelotsuse küsimuse uurimisel meenutatud, on *ratione personae* kitsam kui reprograafia erandi valdkond. Isiklikuks tarbeks kopeerimise erandile saavad tugineda vaid füüsilised isikud, kes soovivad teha kaitstud teostest koopiaid isiklikuks tarbeks, nii et on suhteliselt lihtne kehtestada tasusüsteemi, mis kehtib mis tahes andmekandjatele toimuva isiklikuks tarbeks kopeerimise suhtes ning mille raames on ette nähtud võimalus tagastada tasu isikutele, kes seda õiguspäraselt taotlevad.

56 — Vt kohtuotsus Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punktid 30–32).

100. Seevastu juhul, kui tegu on reprograafia erandi kohase kaitstud teoste reprodutseerimisega, peab sellega – sõltumata reprodutseerija isikust – põhimõtteliselt kaasnema õiglase hüvitise maksmine. Nagu Austria valitsus on väitnud, põrkub kontrolli teostamine selle üle, kas ja mil määral kasutavad mitmeotstarbelise printeri omandanud füüsilised ja juriidilised isikud seda kaitstud teoste reprodutseerimiseks, suurtele praktilistele raskustele, mis on nimelt põhjus, miks peeti kindlasummalist tasu vastuvõetavaks.

101. Järelikult asjaolu, et kindlasummalise tasu juures ei ole ette nähtud tagastamiskorda, ei saa iseenesest käsitada direktiiviga 2001/29 nõutavat õiglast tasakaalu kahjustava asjaoluna. Seevastu puudutab hoopis erinevat aspekti küsimus, kas seda tasakaalu võib rikkuda asjaolu, et puudub mehhanism, mis võimaldaks kindlasummalise tasu tagastamist isikutele, kellel tuleb maksta proportsionaalset tasu, mida uurin järgmisena.

b) Proportsionaalne tasu

102. Belgia õigusnormidega ette nähtud proportsionaalne tasu on oma määratluse kohaselt sisuliselt tasu kaitstud teoste reprograafiliseks reprodutseerimiseks kasutatavate mis tahes seadmete ja aparaatide – sealhulgas põhikohtuasjas käsitletavate mitmeotstarbeliste printerite – kasutamiselt või tegelikult rakendamiselt, mille suurus on põhimõtteliselt kindlaks määratud selle tegeliku kahju alusel, mis on õiguste omajatele niisuguse kasutamise või rakendamise tõttu tekkinud. Seda maksavad nimelt otse kas reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide omandajad/kasutajad, kes teevad kaitstud teostest reproduktsioone, või teise võimalusena koguvad seda viimati mainitud isikutelt niisugused seadmed ja aparaadid neile kasutusse andnud isikud. Lisaks määratakse tasu suurus reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide kasutajate endi esitatud deklaratsioonide alusel astmelisena, arvestades, et deklaratsioonis tuleb esitada asjassepuutuval perioodil kaitstud teostest tehtud koopiate arv või tuua välja selle jaoks vajalikud andmed.

103. Seega võib esimesel vaatlusel järeldada, et kuna Belgia õigusnormides on reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide kasutajatel maksta tulev proportsionaalne tasu otseselt või kaudselt seostatud vastavate isikute poolt kaitstud teostest tehtud reproduktsioonide arvuga, on seeläbi tagatud direktiivis 2001/29 ette nähtud õiglase hüvitise kogumisel nii õiguste omajaid kui ka kõnesolevaid kasutajaid võrdväärselt arvesse võttev kord, mis seega vastab selles direktiivis ette nähtud õiglase tasakaalu nõudele.

104. Sellegipoolest tuleb rõhutada, et pooled on eriarvamusel proportsionaalse tasu *ratione personae* kohaldamisala osas. Belgia valitsus väidab nimelt, et seda ei tule maksta reprograafilisi reprodutseerimisseadmeid ja -aparaate kasutavatel üksikisikutel, kuid ta ei ole seda kinnitust, mis ei nähtu Belgia õigusnormidest, siiski millegagi tõendanud. Reprobel kinnitas kohtuistungil, et kindlasummalist tasu nõutakse üksnes masskasutajatelt või *copy shop*'idelt, see tähendab kutsealal tegutsevatelt isikutelt, kes teevad koopiaid suurtes kogustes, ning täpsustas, et tasu kogumine üksikisikutelt on nii praktiliselt kui ka õiguslikult võimatu, kuna seeläbi rakendatav kontrollimine satuks vastuollu õigusega eraelu kaitsele. Epsoni sõnul kohaldatakse seda – vastupidi – ilma, et tehtaks vahet eri kasutajatel või reprodutseerimise eesmärkidel.

105. Selles osas tuleb märkida, et siseriikliku õiguse tõlgendamine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, nii et ta saab kõnesoleva aspekti uurimise üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohtule tagasi suunata, täpsustades, et arvestades kaalutlusõigust, mis liikmesriikidel on õiglast hüvitist maksma kohustatud isikute kindlaksmääramisel, saab ta hinnang käsitleda üksnes küsimust, kas kindlasummalise tasu ja proportsionaalse tasu kumuleerumine on direktiivist 2001/29 tulenevate nõuetega kooskõlas.

106. Põhiliselt tuleb tähelepanu pöörata proportsionaalse tasu suuruse kindlaksmääramise korrale, mis varieerub sõltuvalt kasutajapoolsest koostööst. Epson ja komisjon väidavad nimelt, et koostöö ja kahju vahel puudub seos, nii et proportsionaalne tasu on ebaproportsionaalne ja rikub direktiivi 2001/29 kohaselt nõutud õiglast tasakaalu.

107. Selles osas tuleb uuesti meenutada, et liikmesriikidel on lai kaalutlusruum nii õiglase hüvitise suuruse kui ka selle sissenõudmise korra kindlaksmääramisel. Siiski on tõsi ka see, et eri tariifid, mida kohaldatakse proportsionaalset tasu maksma kohustatud isiku puhul sõltuvalt sellest, kas isik teeb tasu sissenõudmisel koostööd või mitte, peavad olema õigustatud objektiivse, mõistliku ja taotletava eesmärgiga proportsionaalse kriteeriumiga.

108. Käesoleval juhul võetakse direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiseks mõeldud proportsionaalse tasu puhul aluseks kaitstud teostest tehtud koopiate arv, mille esitavad teatud perioodi kohta reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide kasutajad, ning seega sõltub see otseselt viimati nimetatud isikute koostööst.

109. Ei saa öelda, et selline proportsionaalse tasu kindlaksmääramise kord, mis põhineb iga koopia kohta makstaval summal sõltuvalt kõnesolevate kasutajate koostööst, oleks selle korra eesmärki, eesmärgi saavutamiseks õiguspäraselt kasutatavaid vahendeid ja korra rakendamisega seotud kulusid arvestades iseenesest läbinisti meelevaldne või ilmselgelt ebamõistlik.

110. Belgia valitsus ei ole mitte mingil viisil selgitanud, milliste asjaoludega saaks õigustada kohaldatavate tasumäärade erinevat, see tähendab ühe- või kahekordsena kohaldamist. Ka LDA-s, kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedis ega selle dekreedi kohta kuningale esitatud aruandes ei sisaldu midagi, mis näitaks konkreetselt, et kõnesolev erinevus on objektiivselt õigustatud proportsionaalse tasu sissenõudmisega seotud täiendavate kuludega juhtudel, mil tasu maksma kohustatud isik ei tee koostööd, kuigi just selle põhjenduse tõi Conseil d'État välja oma 9. juuli 1997. aasta arvamuses kuninga selle dekreedi eelnõu kohta, mis lõppastmes 30. oktoobril 1997 vastu võeti[57].

111. Seda, kas tasumisele kuuluva summa erinevus on objektiivselt õigustatud ja taotletava eesmärgiga proportsionaalne, tuleb siiski uurida eelotsusetaotluse esitanud kohtul, võttes, kui see on asjakohane, arvesse Belgia valitsuse esitatud selgitusi.

c) Topelttasu kehtestav süsteem tervikuna

112. Jääb veel uurida, kas direktiivi 2001/29 tuleb tõlgendada nii, et Belgia seadusandja kehtestatud kindlasummalise tasu ja proportsionaalse tasu topeltsüsteemi tuleb pidada sellega vastuolus olevaks. Konkreetsemalt tuleb uurida, kas direktiiviga 2001/29 ette nähtud õiglase tasakaalu nõudeid arvestades võib pidada õiguspäraseks, kui reprograafilist reprodutseerimisseadet või -aparaati kasutavatelt isikutelt nõutakse proportsionaalset tasu, mille summa arvutatakse nende poolt teatud kindlal perioodil kaitstud teostest tegelikult tehtud koopiate arvu alusel ning millega nad hüvitavad õiguste omajatele tegelikult ja reaalselt tekkinud kahju, kuigi – samas – on need samad isikud käsitatavad isikutena, kellel on juba kasutatava seadme või aparaadi omandamisel tulnud – otseselt või kaudselt – tasuda ka kindlasummaline tasu.

57 — Vt artikli 6 kommentaar, *Moniteur belge*, 7.11.1997, lk 29910.

113. Selles osas tuleb kohe meenutada, et nagu eelnevast arutluskäigust nähtub, on liikmesriikidel, arvestades, et nii sissenõudmise kord kui õiglase hüvitise suurus kuuluvad neile antud kaalutlusõiguse valdkonda, põhimõtteliselt lubatud reprograafia erandi puhul ette nähtud õiglast hüvitist rahastada kas kindlasummalise tasu või proportsionaalse tasu abil, tingimusel et need ei riku reprodutseerimise ainuõiguse omajate huvide ja reprograafiliste reprodutseerimisseadmete või -aparaatide kasutajate huvide vahelist õiglast tasakaalu, mis on nõutav direktiivi 2001/29 kohaselt.

114. Seevastu, direktiiviga 2001/29 ette nähtud õiglase tasakaalu nõudeid arvestades ei ole põhimõtteliselt lubatav, kui samalt isikult nõutakse kumuleeruvalt esiteks reprograafilise reprodutseerimisseadme või -aparaadi omandamisel tasumisele kuuluvat kindlasummalist tasu ning – teiseks – vastava seadme või aparaadi tegelikult kasutamiselt kaitstud teoste reprodutseerimiseks tasumisele kuuluvat proportsionaalset tasu [58].

115. Nimelt, kuna Belgia õigusnormides on ette nähtud proportsionaalse tasu sissenõudmine õiguste omajatele reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide kaitstud teoste reprodutseerimiseks kasutamise tõttu tekkinud tegeliku kahju hüvitamiseks, ei saa põhimõtteliselt pidada direktiivis 2001/29 ette nähtud õiglase tasakaalu nõuete hetkeseisule vastavaks seda, kui samadelt isikutelt nõutakse niisugust täiendavat kindlasummalist tasu, mis on mõeldud õiguste omajatele samade seadmete ja aparaatide turustamise tõttu põhjustatava potentsiaalse kahju hüvitamiseks.

116. Õigupoolest, kuigi on tõsi, nagu olen juba korduvalt rõhutanud [59], et liikmesriikidel on direktiivis 2001/29 ette nähtud õiglase hüvitise vormi, üksikasjaliku korra ja võimaliku suuruse kindlaksmääramisel lai kaalutlusõigus, kehtivad neile selleks antud pädevusele siiski piirangud, nii et igal juhul tuleb tagada kõnesoleva direktiiviga nõutud õiglane tasakaal. Eelkõige ei ole liikmesriigi seadusandjal lubatud sellise pädevuse teostamisel rikkuda diskrimineerimiskeelu või meelevaldse toimimise keelu põhimõtet. Belgia seadusandja, kehtestades isikutele, kes kasutavad nende endi poolt omandatud reprograafilisi reprodutseerimisseadmeid või -aparaate kaitstud teoste reprodutseerimiseks, teatud asjaoludel – ilma muude hoiatusteta – kohustuse maksta nii kindlasummalist tasu kui ka proportsionaalset tasu, rikub sellega õigustamatult autoriõiguste omajate õiguste ja huvide ning kõnesolevate isikute õiguse ja huvide vahelist õiglast tasakaalu, mille olemasolu ta peaks tagama.

117. Lõpuks, kõnesolevat proportsionaalset tasu, mis tagab direktiiviga 2001/29 nõutud õiglase tasakaalu kõige paremini, kuna see määratakse kindlaks õiguste omajatele põhimõtteliselt tegelikult tekkinud kahju alusel, saab sisse nõuda vaid tingimusel, et on tõendatud, et selle suuruse kindlaksmääramisel on reaalselt arvesse võetud varem maksud kindlasummaline tasu, või tingimusel, et seda tasu maksma kohustatud isikul on võimalik kas kasutatavate reprograafiliste reprodutseerimisseadmete või -aparaatide omandamisel otseselt tasutud kindlasummaline tasu kas kohe või *a posteriori* tagasi saada, või et tal on õigus kindlasummalise tasuna kaudselt tasutud summa mahaarvamisele.

118. Igasugune vastupidine lahendus tähendaks nimelt peaaegu vältimatult, et sama isik peaks direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a kohaselt nõutud õiglast hüvitist maksma kaks korda, mis ei vastaks viimati nimetatud kohaselt nõutavale õiglasele tasakaalule. Pole väidetud, ja mitte miski kohtuasja materjalides ei anna Euroopa Kohtule alust järeldada, et põhikohtuasjas käsitletavate Belgia õigusnormidega oleks täidetud üks või teine neist tingimustest. Selles osas vajaliku kontrolli teostamine ja asjakohaste järelduste tegemine on siiski liikmesriigi kohtu ülesanne.

58 — Lisaks on sellega seoses oluline märkida, et Belgia valitsus ei ole esitanud mitte mingisugust teavet, millega saaks objektiivselt õigustada, et kindlasummalist tasu ja proportsionaalset tasu on kohustatud kumuleeruvalt maksma ainult juriidilised isikud, erinevalt füüsilistest isikutest, kelle suhtes proportsionaalse tasu maksmise kohustus ei kehti.

59 — Vt eelkõige käesolev ettepanek, punktid 38 ja 70.

d) Järeldus

119. Eeltoodud kaalutluste põhjal teen kolm järgnevat ettepanekut.

120. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et põhimõtteliselt ei ole sellega vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid, nagu põhikohtuasjas käsitletud, millega on viidatud sättes osutatud reprograafia erandi puhul ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiseks kehtestatud kindlasummaline tasu, mida on kohustatud maksma reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide tootjad, importijad ja omandajad nende seadmete turuleviimisel, tingimusel et – esiteks – tasu sissenõudmine on ühtne ja mittediskrimineeriv, teiseks saavad isikud, kes on tasu maksmiseks kohustatud, vastava summa tagasi nende seadmete ja aparaatide kasutajatelt, ning kolmandaks on tasu suurus mõistlikus seoses nende turuleviimise tõttu õiguste omajatele tekitatava potentsiaalse kahju suurusega, mida tuleb kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul.

121. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et põhimõtteliselt ei ole sellega vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid, nagu põhikohtuasjas käsitletud, millega on viidatud sättes osutatud reprograafia erandi puhul ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiseks kehtestatud proportsionaalne tasu, mille maksmiseks on kohustatud füüsilised või juriidilised isikud, kes kasutavad reprograafilisi reprodutseerimisseadmeid – või aparaate kaitstud teoste reprodutseerimiseks, või isikud, kes teevad niisugused seadmed või aparaadid teistele kättesaadavaks ja lisavad vastava tasu kasutajatelt võetavale hinnale, ning kõnesolev tasu määratakse kindlaks tehtud reproduktsioonide arvu ühe või mitme tariifiga korrutamise tulemusel, tingimusel, et esiteks on selle tasu sissenõudmine ühtne ja mittediskrimineeriv, ning teiseks peab eri tariifide kohaldamine põhinema objektiivsetel, mõistlikel ja proportsionaalsetel kriteeriumidel, mida tuleb kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul.

122. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid, nagu põhikohtuasjas käsitletud, millega on viidatud sättes osutatud reprograafia erandi puhul ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiskorra raames ette nähtud, et üks ja sama isik on kohustatud täiendavalt ja kumulatiivselt tasuma kindlasummalist tasu reprograafilise reprodutseerimisseadme või -aparaadi omandamisel ning seejärel proportsionaalset tasu selle kasutamiselt kaitstud teoste reprodutseerimiseks, ilma et proportsionaalse tasu puhul oleks kindlasummalise tasuna makstud tasu reaalselt arvesse võetud, või ilma et sellele isikule oleks nähtud ette võimalus kindlasummalise tasuna makstud summa tagasisaamiseks või selle mahaarvamiseks.

VI. **Hüvitise saajad (kolmas küsimus)**

123. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib kolmanda küsimusega Euroopa Kohtult selgitust selle kohta, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see lubab liikmesriikidel anda õiguste omajatele selles sättes ette nähtud õiglasest hüvitisest poole autorite loodud teoste kirjastajatele, ilma et viimati nimetatutel oleks kohustust võimaldada autoritel kas või kaudselt sellest hüvitisest osa saada.

124. Direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a kohaselt on üksnes autoritel oma teoste osas ainuõigus lubada või keelata otsest või kaudset ajutist või alalist reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult.

125. Seega ei ole kirjastajaid direktiiviga 2001/29 kaitstud reprodutseerimise ainuõiguse omajate hulgas välja toodud, erinevalt näiteks fonogrammitootjatest või filmide esmasalvestuste tootjatest, keda on nimetatud vastavalt selle direktiivi artikli 2 punktides c ja d, ning kelle investeeringuid peetakse niisuguste teoste nagu fonogrammide, filmide või multimeediatoodete loomise jaoks oluliseks ning seega selliseks, et õigustada asjakohast õiguskaitset[60].

60 — Vt direktiivi 2001/29 põhjendus 10.

126. Samuti tuleb märkida, et direktiivi 2001/29 artikli 4 kohaselt on ainult autoritel ainuõigus lubada või keelata oma teoste originaalide ja koopiate levitamist üldsusele müümise teel või muul viisil.

127. Seega ei saa kirjastajad põhimõtteliselt olla direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktides a ja b osutatud reprodutseerimise ainuõiguse erandite osas ette nähtud õiglase hüvitise saajateks, arvestades, et seda saab maksta vaid direktiivi artiklis 2 osutatud õiguste omajatele või vähemalt võivad sellest kasu saada üksnes viimati nimetatud isikud või nende õigusjärglased.

128. Euroopa Kohus on nimelt otsustanud, et direktiiv 2001/29 ei kohusta liikmesriike tagama, et õiguste omajatele või nende õigusjärglastele makstaks välja kogu õiglase hüvitise summa, ega keela ka liikmesriikidel neile antud laia kaalutlusõiguse raames ette näha, et osa sellest hüvitisest antakse kaudse hüvitise vormis nende huvides asutatud sotsiaal- ja kultuuriasutuste kaudu, tingimusel et need asutused toetavad tegelikult kõnesolevate õiguste omajaid ja nende asutuste tööviis ei ole diskrimineeriv [61].

129. Selline õiguste omajatele kaudselt õiglase hüvitise andmise süsteem vastab ühele direktiivis 2001/29 välja toodud intellektuaalomandi õiguste piisava õiguskaitse eesmärkidest, milleks on selle direktiivi põhjendustest 10 ja 11 tulenevalt tagada, et Euroopa kultuuri loov tegevus ja tootmine saaksid vajalikke ressursse, võimaldades neil jätkata oma loome- ja kunstilist tegevust ning kaitsmaks kunsti loojate ja esitajate sõltumatust ning väärikust [62].

130. Siiski ei saa kirjastajaid käsitada samaväärsena autorite huvides asutatud sotsiaal- ja kultuuriasutustega, ning mitte mingil viisil ei ole väidetud ega – *a fortiori* – tõendatud, et kirjastajatele makstav tasu toob lõppastmes tegelikult kasu autoritele.

131. Seega tuleb direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigid annavad selles sättes ette nähtud õiglasest hüvitisest ühe osa autorite loodud teoste kirjastajatele, ilma et viimati nimetatutel oleks kohustust võimaldada autoritel kas või kaudselt sellest hüvitiseosast kasu saada.

132. Siiski nähtub Belgia valitsuse ja Reprobeli esitatud selgitustest, et kirjastajatele makstav tasu on *sui generis* hüvitis, mille Belgia seadusandja kehtestas kultuuripoliitikaga seotud spetsiifilistel põhjustel täiendavalt direktiivis 2001/29 ettenähtule.

133. Selles osas tuleb kõigepealt märkida, et Belgia valitsus ei ole ise mitte mingil viisil väitnud, et kõnesolev *sui generis* õiglane hüvitis oleks selline, mille kohta kehtib direktiivi 2001/29 põhjenduses 36 öeldu [63], et sellega hüvitatakse näiteks kahju, mis seonduks selle direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis c nimetatud „konkreetse[te] reproduktsioonid[ega], mida teevad avalikud raamatukogud, haridusasutused või muuseumid või arhiivid ning mis ei ole otseselt ega kaudselt ette nähtud majandusliku või kaubandusliku tulu saamiseks”.

134. Seejärel tuleb rõhutada, et Reprobeli ja Belgia valitsuse toetatav Belgia õigusnormide tõlgendus, mida eelotsusetaotluses ära toodud ei ole, tugineb põhiliselt kuninga 30. oktoobri 1997. aasta dekreedi ettevalmistavatele dokumentidele. Enne dekreedi vastuvõtmist kuningale saadetud aruande [64] punktist 2.1 nähtub nimelt, et esmased tasu saama õigustatud isikud on autorid ja kirjastajad, ning LDA artikli 6 esimeses lõigus on autor defineeritud füüsilise isikuna, kes loob teose. Lisaks on täpsustatud, et kuigi LDA kirjastajat ei defineeri, näeb see kirjastajatele ette õiguse saada tasu *ab initio*, mis ei ole samastatav autoriõigusega.

61 — Vt kohtuotsus Amazon.com International Sales jt (C-521/11, EU:C:2013:515, punktid 49, 50 ja 53).

62 — *Ibid*, punkt 52.

63 — See põhjendus täpsustab, et „[l]iikmesriigid võivad õiguste valdajale õiglase tasu maksmise ette näha ka juhul, kui kohaldatakse valikulisi sätteid erandite ja piirangute kohta, mille puhul selline hüvitis ei ole nõutav”.

64 — Vt II jaotis – Õiguspärase loa süsteem, punkt 2.1, lk 29878.

135. Samuti võib täheldada, et Conseil d'État märkis oma 9. juuli 1997. aasta arvamuses kuninga selle dekreedi eelnõu kohta, mis lõppastmes 30. oktoobril 1997 vastu võeti, omalt poolt lihtsalt seda, et LDA artiklis 59 ette nähtud tasu, mida tuleb kaitstud teoste reprodutseerimise tõttu maksta nendele autoritele ja kirjastajatele, kelle teoseid tegelikult reprodutseeritakse, ning et LDA artikli 61 kolmanda lõigu kohaselt jaguneb see võrdses osas – pool ja pool – autorite ja kirjastajate vahel.

136. Seega on Belgia seadusandja LDA artiklite 59–61 kaudu kehtestanud esiteks direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud õiglase hüvitise, mida makstakse autoritele, ning teiseks spetsiifilise tasu kirjastajate kasuks, mida nõutakse sisse koos ja sama korra kohaselt.

137. Neid väiteid arvestades tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu ülesanne eelotsusemenetluses ei ole tõlgendada siseriiklikku õigust ega – *a fortiori* – anda hinnangut, kas liikmesriik on oma siseriiklikku õigust tõlgendanud õigesti. Seega tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kindlaks teha, kas siseriiklikes õigusnormides on ette nähtud ainult kirjastajatele mõeldud tasu, mis on autoritele direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis a ette nähtud õiglasest hüvitisest eraldiseisev.

138. Seda silmas pidades tuleb asuda seisukohale, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on kolmanda küsimusega soovinud selgitust selle kohta, kas direktiivi 2001/29 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigid näevad – lisaks direktiivi kohaselt ettenähtule – ette niisuguse kaitstud teoste kirjastajatele suunatud spetsiifilise tasu, nagu on käsitletud põhikohtuasjas.

139. Leian, et põhimõtteliselt tuleb sellele küsimusele vastata eitavalt, kuid seda tuleb siiski täpsustada.

140. Nimelt ei ole direktiivis 2001/29, mis, nagu pealkirjas täpsustatud, ühtlustab üksnes teatavaid aspekte autoriõigusest ja sellega kaasnevatest õigustest, toodud ühtki sätet, mille kohaselt poleks liikmesriikidel lubatud kehtestada niisugust kirjastajatele suunatud spetsiifilist tasu, nagu on käsitletud põhikohtuasjas, mille eesmärk on hüvitada kahju, mis on neil reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide turustamise ja kasutamise tõttu tekkinud.

141. Teisiti saaks see olla üksnes juhul, kui on tõendatud, et niisuguse kirjastajatele suunatud spetsiifilise tasu kehtestamine mõjutab negatiivselt direktiivi 2001/29 kohaselt autoritele makstavat õiglast hüvitist. Arvestades, et – nagu meenutatud – liikmesriikidel on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktides a ja b ette nähtud õiglase hüvitise suuruse kindlaksmääramisel lai kaalutlusruum, tuleb märkida, et kohtuasja materjalidest ei nähtu ning ei ole väidetud, et kirjastajatele eriomase tasu sissenõudmine ja selle väljamaksmine kahjustaks seda õiglast hüvitist, mida makstakse autoritele.

142. Siiski on eelotsusetaotluse esitanud kohus see, kelle ülesanne on selles osas vajalike kontrollimiste läbiviimine.

143. Seega tuleb direktiivi 2001/29 tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui liikmesriigid kehtestavad kirjastajatele suunatud spetsiifilise tasu, mille eesmärk on hüvitada kahju, mis on neil tekkinud reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide turustamise ja kasutamise tõttu, tingimusel et selle tasu sissenõudmine ja väljamaksmine ei kahjusta autoritele direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktide a ja b kohaselt ette nähtud õiglast hüvitist. Selles osas vajalike kontrollimiste läbiviimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.

VII. **Õiglase hüvitise sissenõudmine nootidelt (neljas küsimus)**

144. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib neljanda küsimusega Euroopa Kohtult sisuliselt selgitust selle kohta, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see lubab liikmesriikidel kehtestada õiglase tasu sissenõudmise korra, mis katab nootide kopeerimise ja õigusi rikkuvad reproduktsioonid.

145. Sellele küsimusele vastamiseks tuleb vahet teha nootide reprograafilisel reprodutseerimisel ja õigusi rikkuvate reproduktsioonide reprograafilisel reprodutseerimisel.

146. Nimelt on Euroopa Kohus kohtuotsuses ACI Adam jt [65] otsustanud, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti b koostoimes selle artikli lõikega 5 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklik õigusnorm, mis ei erista olukorda, kus isiklikuks tarbeks reprodutseerimine toimub seaduslikust allikast, sellest, kui see toimub ebaseaduslikust allikast. Sama seisukohta kinnitab ka kohtuotsus Copydan Båndkopi [66]. Leian, et analoogselt ja samadel põhjustel tuleb direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tõlgendada õigusi rikkuvate reproduktsioonide reprograafilist reprodutseerimist puudutavas osas samamoodi.

147. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a kohaselt on nootide kopeerimine sõnaselgelt reprograafia erandi kohaldamisalast välistatud. Seega ei saa põhjustel, mis on Euroopa Kohtu poolt kohtuotsuses Copydan Båndkopi [67] esile toodud põhjustega identsed, direktiivi 2001/29 tõlgendada nii, et see lubab liikmesriikidel kehtestada niisuguse õiglase hüvitise jaoks vajalike vahendite sissenõudmise korra, mis hõlmab nootide kopeerimist.

148. Siit tulenevalt teen Euroopa Kohtule ettepaneku otsustada, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigid kehtestavad niisuguse õiglase hüvitise sissenõudmise süsteemi, mis katab nootide ja õigusi rikkuvate reproduktsioonide kopeerimise.

VIII. **Ettepanek**

149. Eeltoodust tulenevalt teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata neljale Cour d'appel de Bruxelles'i esitatud küsimusele järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see ei pane liikmesriikidele kohustust kehtestada tasusüsteemi, mille raames kogutaks mitmeotstarbelistelt printeritelt ja/või nende kasutamiselt tasu, mis oleks diferentseeritud sõltuvalt kasutaja isikust ja/või sellise kasutamise eesmärgist ning mis on mõeldud mainitud sättes ette nähtud reprograafia erandi alusel tasumisele kuuluva õiglase hüvitise rahastamiseks, kuid lubab seda teha esiteks tingimusel, et kõnesolev hüvitis oleks seotud õiguste omajatele erandi kehtestamise tõttu tekkinud kahjuga, ning teiseks tingimusel, et diferentseerimine põhineb objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel.

2. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et põhimõtteliselt ei ole sellega vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid, nagu põhikohtuasjas käsitletud, millega on viidatud sättes osutatud reprograafia erandi osas ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiseks kehtestatud:

   — kas kindlasummaline tasu, mida on kohustatud maksma reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide tootjad, importijad või omandajad nende seadmete turuleviimisel, tingimusel et esiteks on tasu sissenõudmine ühtne ja mittediskrimineeriv, teiseks saavad isikud, kes on tasu maksmiseks kohustatud, vastava summa tagasi nende seadmete ja aparaatide kasutajatelt, ning kolmandaks on tasu suurus mõistlikus seoses nende turuleviimise tõttu õiguste omajatele tekitatava potentsiaalse kahju suurusega, mida tuleb kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul.

65 — C-435/12, EU:C:2014:254, punktid 20–58.

66 — C-463/12, EU:C:2015:144, punktid 74–79.

67 — C-463/12, EU:C:2015:144, punktid 74–79.

— või proportsionaalne tasu, mille maksmiseks on kohustatud füüsilised või juriidilised isikud, kes kasutavad reprograafilisi reprodutseerimisseadmeid ja -aparaate kaitstud teoste reprodutseerimiseks, või isikud, kes teevad niisugused seadmed või aparaadid teistele kättesaadavaks ning lisavad vastava summa kasutajatelt võetavale hinnale, ning kõnesolev tasu määratakse kindlaks tehtud reproduktsioonide arvu ühe või mitme tariifiga korrutamise tulemusel, tingimusel, et esiteks on selle tasu sissenõudmine ühtne ja mittediskrimineeriv, ning teiseks peab eri tariifide kohaldamine põhinema objektiivsetel, mõistlikel ja proportsionaalsetel kriteeriumidel, mida tuleb kontrollida eelotsusetaotluse esitanud kohtul.

Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et – seevastu – on sellega vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid, nagu põhikohtuasjas käsitletud, millega on viidatud sättes osutatud reprograafia erandi puhul kehtestatud õiglase hüvitise rahastamiskorra raames ette nähtud, et üks ja sama isik on kohustatud täiendavalt ja kumulatiivselt tasuma kindlasummalist tasu reprograafilise reprodutseerimisseadme või -aparaadi omandamisel ning seejärel proportsionaalset tasu selle kasutamiselt kaitstud teoste reprodutseerimiseks, ilma et proportsionaalse tasu puhul oleks kindlasummalise tasuna makstud tasu reaalselt arvesse võetud, või ilma et sellele isikule oleks ette nähtud võimalus kindlasummalise tasuna makstud summa tagasisaamiseks või selle mahaarvamiseks.

3. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigid annavad selle sättega ette nähtud õiglasest hüvitisest ühe osa autorite loodud teoste kirjastajatele, ilma et viimati nimetatutel oleks kohustust võimaldada autoritel kas või kaudselt sellest hüvitiseosast kasu saada.

Sellegipoolest tuleb direktiivi 2001/29 tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui liikmesriigid kehtestavad kirjastajatele suunatud spetsiifilise tasu, mille eesmärk on hüvitada kahju, mis on neil tekkinud reprograafiliste reprodutseerimisseadmete ja -aparaatide turustamise ja kasutamise tõttu, tingimusel et selle tasu sissenõudmine ja väljamaksmine ei kahjusta autoritele direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktide a ja b kohaselt ette nähtud õiglast hüvitist. Selles osas vajalike kontrollimiste läbiviimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.

4. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigid kehtestavad õiglase hüvitise sissenõudmise süsteemi, mis katab nootide ja õigusi rikkuvate reproduktsioonide kopeerimise.